

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu
www.lammasyhdistys.fi

3|2023

Lammas & vuohi

Panosta sorkkamädän torjuntaan
Uusien rotujen tuonti Suomeen
ProAgrian tuotosseurantatulokset

Villat meille – langat teille!

Aidosti suomalaisesta villasta

Olemme ottaneet jo 70 vuoden ajan vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa. Tuo villat meille omaeräkehruuseen (väh. 25kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

Ostamme laadukasta villaa!

Seuraa ajankohtaisia ilmoituksiamme verkkosivuillamme ja Facebookissa tai

Kysy tuottajasopimuksesta ja tuottajahinnoista:
villanosto@pirtinkehraamo.fi

Olethan yhteydessä meihin etukäteen isompia villaeriä tuodessasi: puh. 010 617 3030
tai kehraamo@pirtinkehraamo.fi

**Tutustu
tuotteisiin
myös verkko-
kaupassamme:**

www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa

Pirtin Kehräämö

Villatarinoita voit seurata
myös Facebookissa sekä Instagramissa!

Päätoimittajalta

Mikä kesäloma?

KESÄ lukemattomine tapahtumineen on taas täällä. Moni lampuri kuitenkin seuraa enemmän sää- ja D-arvoennusteita kuin valtakunnan tapahtumatarjontaa. Päivät täyttyvät tukihausta, rehunteosta, aitaohjelmista, laidunsiirroista ja lampolan tyhjentämisestä. Sekä lukemattomista muista töistä. Mihinkään muuhun on vaikea sitoutua, kun ei etukäteen voi varmasti tietää, milloin pitää mitään. Toiset kun toivovat festariviikonlopulle aurinkoa, lampuri toivoo sadetta, jotta voisi ylipäättään osallistua.

SLY:n kesäkokous ja lampureiden kesäretki on sijoitettu heinäkuun loppuun, koska juuri silloin lampureiden on suurimmalla todennäköisyydellä mahdollista osallistua. Retki suuntautuu tänä vuonna Valamon luostariin, jonka alueiden maisemointitöistä vastaavat lampaat. Laitumien ja kainuunharmasten lisäksi retkipäivänä on mahdollista tutustua upeaan luostariin ja sen toimintaan. Kutsu löytyy tämän lehden sivulta 9. Toivottavasti mahdollisimman moni pääsee mukaan!

Lammasyhdistys on mukana myös **OKRA-messujen lammasosastolla 5.-8.7.** Tervetuloa ständille – jos ehditte tulemaan paikan päälle!

Sopivaa kesää kaikille lukijoille, toivottavasti tavataan!

Terveisin **Marjo**

KUVA Eila Pennanen

LAMMAS & VUOHI NRO 4/2023

Aineistopäivä 25.8.2023 • Ilmestyy 29.9.2023

Teema: Terveys

Tässä numerossa

- 4-5 Tuoretta satoa
- 6-7 Lihaketjuhankkeen kuulumisia
- 8 Pohjois-Karjalan Lampurit esittäytyy
- 9 Kevätkokouskutsu ja lampureiden kesäretki
- 10 Aidan toiselta puolen
- 11 Muistokirjoitus

TEEMANA JALOSTUS

- 12 Pääkirjoitus
- 13 Lihasan Säätiö on taas jalostuslampola
- 14-15 Prellun tila
- LIITE ProAgrian tuotosseurannan tulokset
- 17 Dorper – villansa pudottava lammas
- 18-19 Harmaan kiharan pauloissa
- 20-21 Uusien lammasrotujen tuonti Suomeen

- 22-23 Sairaudet syynissä – näytteistä nähtyä:
Vuoden 2022 eläintautitutkimuksen satoa
- 24-25 Sorkkamätää kannattaa torjua
- 26-27 NettiKatras tutuksi
- 28-29 Laitumelta lautaselle: Grilliresepti
- 30-31 Från jord till bord: Grillrecept

KANNESSA

Katja Sikka ja PikkuJussi, jossa on border leicesteriä keinosiemennettynä itäfriisiläisen maitolampaaseen.

KUVA: Sikka Talu

Kustantaja
Suomen Lammasyhdistys r.y.

Tilaushinta
79 €/vuosikerta (5 numeroa),
sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
Lehden tilaukset ja jäsenasiat
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Taitto Tipos Ab
Paino Grano, Vaasa
ISSN 0785-7276

Päätoimittaja
Marjo Simpanen
puh. 044 973 7000
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Toimitussihteeri
Anna Kujala
Puh. 040 520 5436
lammaslehti@gmail.com
Ilmoitusmyynti
Eila Pennanen
puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kirjoittajat ja kuvaajat 3/2023
Kaie Ahlskog, Asta Asunmaa,
Jorma Hakulinen, Anniina Holopainen,
Aija Hytönen, Heli Jolkkonen,
Paula Kiiski, Matti Koivisto,
Teija Kokkonen, Anna Kujala,
Eeva Mustonen, Olli Mäkelä,
Eila Pennanen, Meri Pesonen,
Hertta Pirkkalainen, Johanna Rautiainen,
Marjo Simpanen, Janina Sivonen,
Kirsi Vertainen

Lammasosasto Okrassa 5.-8.7.2023

Okra-messujen lammasosasto järjestetään yhteistyönä kuuden organisaation ja neljän lampurin kesken. Osastolta löytyy Lampaanlihan tuotantoketjun kehittämisen -hanke (JAMK), Retronik, Varsinais-Suomen lampurit / Vuonue, ProAgria Etelä-Suomi ja Suomen Lammasyhdistys sekä WWF:n laumanvartijakoira-hanke. Lau-manvartijakoiria osastolla ei nähdä, vaikka hanke osallistuukin.

Näyttelystä löydät kaiken kaikkiaan 20 puhdasrotuista lammasta. Rodut ovat ox-

ford down, texel, suomenlammas ja suffolk. Lammasosasto on kokonaisuudessaan 800 neliometriä. Päivittäin paikalla on lammassiantuntijoita ja eläinten omistajia kertomassa lisää lammassjalostuksesta ja esittelemässä rotuja.

Lihaketjuhanke järjestää lammasosastolla hankkeen käytännönläheisiä työpa-jakoulutuksia kahtena päivänä, torstaina 6.7. ja lauantaina 8.7. Koulutukset ovat kestoltaan noin tunnin mittaisia. Koulutuksien teemoja on kaksi:

aamun teema käsittelee rotuja ja niiden ominaisuuksia sekä eläinten ostoa ja myyntiä, iltapäivän teema käsittelee hyvä-rakenteista ja kestävästä lammasta.

Tervetuloa osastolle moikkaamaan!

Meri Pesonen

Fåravdelning på Okra 5-8.7.2023

OKRA-MÄSSANS FÅRAVDELNING

arrangeras som ett samarbete mellan sex organisationer och fyra fårproducenter. På avdelningen finns Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen-projektet (JAMK), Retronik, Varsinais-Suomen lampurit / Vuonue, ProAgria Etelä-Suomi och Fin-lands Färförening samt WWF:s projekt om boskapsvaktande hundar. Boskapsvaktarna finns dock inte på avdelningen.

20 renrasiga får av raserna oxford down, texel, finsk lantras samt suffolk finns ut-

ställda. Fåravdelningen omfattar totalt 800 kvadratmeter. Fårsakkunniga och djurägare är på plats dagligen och berättar gärna mera om raserna och fåravel.

Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen-projektet ordnar workshops med praktisk inriktning två dagar, torsdagen 6.7 och lördagen 8.7. Utbildningarna är ungefär en timme långa. Utbildningarna är på finska och har två teman. Morgonens tema behandlar fårraser och deras egenskaper

samt att köpa och sälja djur. På eftermiddagens workshop behandlas god kroppsbyggnad och hållbara får.

Välkommen till fåravdelningen!

Meri Pesonen

KUVA: Kirsä Vertanen

Syttyvätkö petotulet tänä vuonna?

SUOMEN LAMMASYHDISTYS osallistui 17.9.2021 pidettyyn yhteisrooppalaiseen Petotuli-tapahtumaan useiden eri paikkakunnilla järjestet-

tyjen tulien voimin. Viime vuonna yhteistä päivää ei ollut, eikä sellaista ole tiettävästi sovittu tällekin vuodelle. Lammasyhdistyksen hallituksessa on kuitenkin pohdittu, että tapahtuma voitaisiin silti järjestää Suomessa, mikäli tulien sytyttäjiä löytyy.

Tapahtuman ideana on kertoa yleisölle, millaisin eri tavoin lampaita suojataan pedoilta sekä nostaa esiin ongelmat, joita kasvava petopaine laiduntamiselle ja lammastaloudelle aiheuttaa. Ajatus on sytyttää lammaslaitumille nuotioita, joiden äärelle kutsutaan alueen asukkaiden lisäksi mm. paikallisia päättäjiä sekä median edustajia.

Tulien äärellä on lisäksi hyvä tilaisuus myydä esimerkiksi lammasmakkaroita osallistujille nuotiolla paistettavaksi. SLY tekee tapahtumasta virallisen tiedotteen ja kokoaa sivuilleen tiedot järjestettävistä tulista.

KUVA: Pixabay

Mikäli olet kiinnostunut sytyttämään petotulet laitumellesi, ilmoittaudu Marjo Simpaselle sähköpostilla: marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Seminaari ja pössihuutokauppa perjantaina 15.9.2023 Osarassa.

Seminaari aamupäivällä
Klo 11 alkaen on mahdollisuus tutustua myytäviin pösseihin.

Huutokauppa klo 14.00
Osallistuminen on mahdollista myös netin kautta. Pössit listataan Lammasetti.fi-sivustolle.

Yrittäjä! Voit ilmoittautua myyjäksi tapahtumaan 1.9. mennessä.

Lisätietoja: Kaie Ahlskog, kaie.ahlskog@proagria.fi

Tapahtumapaikka: Osaran maaseutuopetuskeskus, Huikuntie 33, Osara.

Järjestäjät: ProAgria Etelä-Suomi, Elina Il -hanke yhteistyössä Geenivara-hankkeen ja Lihasulan säätiön kanssa.

ProAgria
Etelä-Suomi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahoitus
Eurooppa investoi maaseutuun

tilaisuudet.proagria.fi/lammassetseminaari

#onnistummeihdessä

Villaviikko 24.9.-1.10.2023

TAPAHTUMAVIIKON aikana 24.9.-1.10. järjestetään paikallisten toimijoiden toimesta erilaisia villa-aiheisia tapahtumia ja tempauksia eri puolilla Suomea. Tiedot näistä löytyvät netistä lammasyhdistys.fi/villaviikko-24-9-1-10-2023

Jos haluat oman tapahtumasi tälle sivulle, ota yhteyttä Eila Pennaseen: eila.pennanen@lammasyhdistys.fi.

Helsingin Villapäivä 24.9.2023

Suomen Lammasyhdistys ja Uudenmaan Lampurit järjestävät Villaviikon Helsingin tapahtuman sunnuntaina 24.9.2023 klo 11-16.

Kaikki kotimaisen lampaanvillan kanssa toimivat ovat tervetulleita tapahtumaan. Tapahtumassa saa myydä ainoastaan kotimaista lampaanvillaa ja -nahkaa/-taljoja sekä niistä valmistettuja tuotteita.

Myyntipaikat ovat ilmaisia SLY:n ja/tai Uudenmaan Lampureiden jäsenille.

Myyntipaikan hinta myyjälle, joka ei ole kummankaan yhdistyksen jäsen, on 80 €.

Ilmoittautumiset ja tiedustelut sähköpostilla villaviikko@gmail.com tai puhelimitse 040 7381371/Mikko Idlax.

KUVA Pirin Kehäromä

Kerinnän SM-kilpailut elokuussa

SUOMEN KERITSIJÄT RY järjestää Kerinnän SM-kilpailut lauantaina 19.8.2023 Kannuksessa Ollikkala-messujen yhteydessä. Kilpailemaan haluavat voivat ilmoittautua sähköpostitse: suomen.keritsijat@gmail.com

Kilpakerinnässä ei tyyliä jaetaan, vaan kilpailu käydään virhepisteillä. Vähiten virhepisteitä saanut voittaa. Näissä kilpailuissa kaikki saavat siis ainakin muutaman pisteen. Kerintakilpailuissa on kaksi sarjaa Suomen mestaruus -sarja, joka käydään kansainvälisillä kilpakerintäsäännöillä, sekä Jokkis-sarja, jossa kerintäsäento ja -tyyli ovat vapaat ja kilpailijalla on 20 minuuttia aikaa keritä joko yksi tai kaksi lammasta. Lisätietoja yhdistyksen kotisivuilta <https://keritsijat.wordpress.com/kerintakilpailut-3/>

FM i fårklippning

SUOMEN KERITSIJÄT RY ordnar i samband med Ollikkala-mässan i Kannus FM i fårklippning 19.8.2023. Den som vill tävla kan anmäla sig per e-post: suomen.keritsijat@gmail.com

Tävlingarna består av två serier: FM-serien och Jokkis-serien. Mera info finns på föreningens webbsida <https://keritsijat.wordpress.com/kerintakilpailut-3/>.

Koirat merkittävä ja rekisteröitävä

Ruokaviraston koirarekisterin ensimmäinen osuus on avattu koiran haltijoiden käytettäväksi osoitteessa <https://koirarekisteri.ruokavirasto.fi>. Nyt yksityishenkilöt voivat ilmoittaa koiransa rekisteriin. Yhdistys- ja yritystoimijoille asiointi avautuu myöhemmin, viimeistään elokuussa.

Koiran rekisteröintimaksun hinta on 10 euroa sähköisen asioinnin kautta tehtynä ja 19 euroa lomakeilmoituksella.

Koirien merkinnän ja rekisteröinnin vaatimukset asetuksessa

Ennen 1.1.2023 syntyneet koirat

- koira tulee merkitä mikrosirulla (jos sirua ei jo ole)
- koiran tiedot tulee ilmoittaa rekisteriin
- määräaika vuoden 2023 loppu

1.1.2023 jälkeen syntyneet

- koirat tulee merkitä mikrosirulla
- koiran tiedot tulee ilmoittaa rekisteriin viimeistään 3 kk iässä tai aiemmin, jos koira luovutetaan uudelle haltijalle ennen 3 kk ikää

1.1.2023 jälkeen maahantuodut koirat

- koiralla on jo mikrosiru
- koiran tiedot tulee ilmoittaa rekisteriin neljän viikon kuluessa saapumisesta tai aiemmin, jos koira luovutetaan uudelle haltijalle ennen neljän viikon määräaika

Koirarekisterin asiakaspalvelu auttaa

- arkisin klo 8.15-16.00
- koirarekisteri@ruokavirasto.fi
- puh. 020 690 500

Hundar ska registreras

Livsmedelsverkets hundregister har öppnats. Privatpersoner kan nu anmäla sin hund till registret. För förenings- och företagsaktörer öppnas ärendehantering senare, senast i augusti.

Priset för registrering av hundar via e-tjänsten kostar 10 euro och med pappersblankett eller per e-post 19 euro per hund. Före 1.1.2023 födda hundar ska id-märkas och registreras före utgången av år 2023. Hundar födda efter 1.1.2023 ska märkas med mikrochip och registreras före de är 3 månader gamla.

Hundregistrets kundtjänst nås vardagar kl. 8.15-16 per telefon 020 690 500 eller per e-post: koirarekisteri@ruokavirasto.fi.

Sidosryhmätapaamisessa pohdittiin tulevaa

Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hankkeen järjestä-mässä sidosryhmätapaamisessa kuultiin paitsi hankkeen kuulumisia myös kaupan toimijoiden näkemyksiä ruokatrendeistä, ja keskusteltiin tulevasta lammasstrategian päivityksestä.

PROAGRIAN lammassiantuntija **Milla Alanco-Ollqvist** kertoi katsauksessaan, että lammastuotantoa vaivaa edelleen heikko kannattavuus, johon osasyynä on muun muassa tuotantopanosten hintojen nousu. Lisäksi esimerkiksi vaihtelevat sääolosuhteet ja loiset luovat epävarmuutta tuotantoon.

– Tukikauden muutoksen vaikutusta emme vielä tiedä. Monella lampurilla taitaa olla odotteluvaihe, jolloin vielä mietitään mitä kannattaa tehdä, vai kannattaako tehdä mitään. Toivottavasti investoinnit kuitenkin lähtevät vähitellen käyntiin, Alanco-Ollqvist totesi.

Hän lisäsi, että nykyisellä uuhimäärällä olisi mahdollista tuottaa nykyistä huomattavasti suurempi määrä karitsoita teuras-ketjuun.

Kirsi Väistö, Keskon päivittäistavarakaupan osto- ja myyntipäällikkö, totesi, että päivittäistavarakauppa on inflaatiovetoinen markkina, ja ruoan hinta on nykyään päivittäinen puheenaihe.

– Kuluttajien ostokäyttäytyminen on

muutoksessa, ja asiakkaiden luottamuksen säilyttäminen on tärkeää.

Tämän vuoden ruokatrendeinä Väistö mainitsee tiedostavat periaatteet, niksikyyden eli lähinnä somen ruokaniksit, sekä satokausiajattelun. Huhtikuisen K-barometrin mukaan iso joukko sanoo ostavansa edullisia tuotteita, eli ruoassa voi säästää.

– Lampaanlihan kysyntä painottuu meillä sesonkeihin, jolloin myös on paljon tuontia, etupäässä Uudesta-Seelannista.

Väistö arvioi, että kotimainen lampaanliha kiinnostaa eniten laatutietoisia kuluttajia. Hän toivoo tuotekehitystä lampaanlihan elintarvikejalostukseen, ja mainitsee esimerkkinä kypsät lihavalmistet ja valmisruokatuotteet.

– Laadukas liha halutaan ostaa tuoreena. Tarjoamalla myös edullisempia tuotteita tasapainoinen kiinnostus säilyisi, ja esimerkiksi lapsiperheille voisi tuotteen markkinoinnissa painottaa tuotteen ravintoarvoja.

Tarinaa ja dataa tuottajasta

Nina Elomaa, SOK:n vastuullisuusjohtaja, nosti esille kotimaisuuden ja vastuullisuuden lampaanlihan tuotannossa kuluttajaa kiinnostavana asiana.

– Toimintaympäristöämme ravistelevat isot globaalit teemat ja akuutit kriisit, kuten koronapandemia ja Ukrainan sota, eivätkä ilmastomuutos ja luontokatokaan ole hävinneet minnekään. Viherpesun aika on ohi, tarvitaan oikeita ja tarkkoja tekoja.

Teemat jotka Elomaan mukaan nousevat

esille kuluttajia kiinnostavina ovat luonnon monimuotoisuus sekä tuotteen alkuperä- ja vastuullisuustiedot.

– Luomutuotannon ympäristöä säästävää mielikuva on laskussa, kun taas lähiruoka-tuotteiden ostaminen on edelleen vahvassa nousussa. Yli 45 prosenttia S-ryhmän asiakkaista ostaa lähiruokaa vähintään kerran viikossa, ja uskon, että tieto tuottajasta tulee lähiruoaan houkuttelevuutta. Myös teollisesti valmistettu ruoka voi olla lähiruokaa, Elomaa muistuttaa.

– Tuotteen takana olevan tuottajan tarina, sekä data esimerkiksi tuotteen ympäristövaikutuksista ovat lisäarvoja, jotka tulisi tuoda esille tuotetta myydessä.

Lammasstrategiaa päivitetään

Valtakunnallista lammasstrategiaa ollaan päivittämässä MTK:n johdolla. Strategia laadittiin vuonna 2007, ja sitä päivitettiin edellisen kerran vuonna 2015. Sidosryhmien edustajat keskustelivat pienryhmissä minkälaisia tavoitteita päivitettyyn strategiaan tulisi asettaa.

Keskusteluissa nousi esille muun muassa lampaanlihan omavaraisuusasteen nostaminen 80 prosenttiin, tuotannolle kannattavuuskerroin 1, sekä kuluttajan kotimaisen lampaanlihan syönnin lisääminen yhteen kiloon vuodessa.

Keskusteluissa mainittiin myös tuotekehitys, jolla saadaan ajankohtaisia ja trendikäitä lampaanlihatuotteita kuluttajille, esimerkiksi valmis grilliboksi jossa on erilaisia grillattavia lampaanlihoja. Lisäksi katsottiin, että kuluttajille on saatava enemmän tietoa tuotteesta, vaikkapa myyntipakkauksessa olevan QR-koodin avulla. Myös vastuullisuusasioita tulisi tuoda esiin nykyistä laajemmin, lisätä teuraskaritsoiden määrää sekä panostaa yhteiseen markkinointiin.

Sidosryhmätapaaminen järjestettiin 16.5.2023 Seinäjoella. Seuraava sidosryhmätapaaminen on marraskuussa Valtakunnallisten lammaspäivien yhteydessä.

KIRJOITTAJA

Anna Kujala

Lammastuotanto
Nextille Levelille,
tule mukaan!

SUOMEN LAMMASOSUUSKUNTA

Lisätiedot: Anniina Holopainen, puh. 050 9131 845

suomenlammassosuuskunta@gmail.com

TOIMIALUEENA KOKO SUOMI

KUVA: Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hanke

Lihaketjuhankkeessa tieto kulkee!

Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hankkeessa on tämän talven ja alkukevään pyörinyt tasaisesti työpajoja liittyen karitsoiden kasvatukseen ja lampaiden käsittelyyn. Karitsoiden kasvatukseen liittyviä koulutuksia on ollut kaksi, ja ne ovat syventyneet tarkemmin kullekin ajankohdalle soveltuviksi. Helmikuun lopulla pidettiin karitsointiin ja karisoiden alkukasvatukseen liittyvä koulutus. Huhiti-toukokuun vaihteessa järjestettiin koulutus karitsoiden vieroituksesta ja vieroituksen jälkeisestä kasvatuksesta.

Karitsointi ja karitsoiden alkukasvatus -työpajassa keskityttiin karitsointiaikaan valmistautumiseen ja saatiin vinkit ryhmitelyyn, ruokintaan, merkintään ja punnitukseen. Työpajassa käytiin myös läpi hyvän alkukasvun lähtökotia; miten karitsat saadaan kasvamaan hyvin syntymästä vieroitukseen. Tuottajia muistutettiin kiinnittämään huomiota myös uuhiin, koska ilman niitä ei ole hyvin kasvaneita karitsoita. Kouluttajina karitsoinnissa ja karitsoiden alkukasvatuksessa oli ProAgria Etelä-Pohjanmaan lammassiantuntijat **Milla Alanco-Ollqvist** ja **Sini Sillanpää**.

Karitsoiden vieroitustyöpajassa paneuduttiin enemmän rehuihin ja kasvutuloksiin sekä kustannuksiin. Koulutuksessa, jossa perehdyttiin karitsoiden vieroitukseen ja sen jälkeiseen kasvatukseen, kouluttajina olivat Feedexiltä **Raimo Näsi**, Hankkijalta **Vappu Tauriainen** sekä ProAgrialta Etelä-Pohjanmaan lammassiantuntijat **Milla Alanco-Ollqvist** ja **Sini Sillanpää**. Hankkeen pilottitilat ovat pitäneet case-puheenvuoroja omista toimintamalleistaan molemmissa työpajoissa.

Työpajoissa tuli useamman kerran esille karitsoiden terveyden ja ruokinnan merkitys niiden kasvuun.

Jo alkuvaiheessa on huolehdittava, että karitsa saa ternimaidon heti synnyttyään. Ternimaito sisältää muun muassa karitsalle tärkeitä vasta-aineita ja hiilihydraatteja.

Ternimaito tulisi antaa 30 minuuttia syntymästä, jotta karitsalle muodostuisi passiivinen immunitetti taudinaiheuttajia vastaan. Karitsa syntyy ilman vastustuskykyä ja jo puolen tunnin jälkeen syntymästä vasta-aineiden imeytyminen verenkiertoon heikkenee. Karitsoiden tulisi ensimmäisen 12 tunnin aikana saada ternimaitoa 15 % painonsa verran jaettuna useampaan pienempään annokseen.

Jotta karitsa voi käyttää koko kasvupotentiaalinsa, on sen ruokinnan vastattava eläimen tarpeita. Ensimmäiset 6 viikkoa karitsan ensisijainen ravinto on emän maito, minkä jälkeen 8 viikkoon asti karkearehun syönti lisääntyy ja märehminen alkaa.

Karitsa tarvitsee kasvaakseen energiaa, valkuaista, kuitua, kivennäisiä, vitamiineja, suolaa ja vettä. Jo ennen vieroitusta karitsabaarin rehun raakavalkuaispitoisuuden tulisi olla 18 %. Hyvin kasvanut karitsa on helpompi ja nopeampi loppukasvatettava kuin heikosti kasvanut karitsa.

Vieroitus on yksi stressaavimpia toimenpiteitä lampaille, sen myötä karitsoiden vastustuskyky heikkenee tilapäisesti. Vieroituksen jälkeen karitsoissa voidaan havaita ruokahaluttomuutta, levottomuutta ja äänekkyyttä, jotka kaikki viittaavat vieroituksen jälkeiseen stressiin.

Karitsoiden stressiä voidaan minimoi-

da monin eri keinoin. Karitsakamareitten kokoa voidaan kasvattaa ennen vieroitusta. Karitsoiden ruokintaa ei saa muuttaa vieroituksen yhteydessä, vaan rehujen ja rehumäärien on pysyttävä samana vielä vieroituksen jälkeenkin. Vieroituksen aiheuttamaa stressiä voidaan pyrkiä vähentämään sillä, että pelkät uuhet siirretään karitsoiden luota pois, jolloin karitsoiden elinympäristö ei muutu.

Karitsat ryhmitellään vieroituksen jälkeen sukupuolittain ja kasvutavoitteiden mukaan. Karitsan sopiva vieroitusikä on 8–12 viikkoa. Pötsin tulee olla tarpeeksi kehittynyt, jotta karitsa voi märehäillä ja pystyy hyödyntämään korsirehuja.

Vieroituksen tärkein kriteeri iästä huolimatta on karitsan paino. Vieroituksessa karitsan elopainon tulisi olla vähintään 15 kg, jolloin se pystyy syömään 200–300 grammaa kuivaa rehua.

Lihaketjuhankkeelta on tulossa kesällä kaksi työpajakoulutusta liittyen laidun- ja jalostukseen. Syksyille on suunnitelmassa järjestää karitsoiden loppukasvatukseen sekä lampaiden elinympäristöön liittyvää koulutusta. Jokaisesta työpajakoulutuksesta tehdään aihepiireittäin tietokortti, joka julkaistaan hankkeen sivuilla. Tietokortteja julkaistaan seitsemän kappaletta ja työpajoja järjestetään yhteensä kahdeksan.

KIRJOITTAJA

Meri Pesonen

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Pohjois-Karjalan Lampurit ry

– pieni, mutta sitkeä

KORONAVUODET passivoivat ja latistivat yhdistyksen toimintaa, mutta toivomme toiminnan virkistävän pikkuhiljaa ennalleen. Pohjois-Karjalan lampureita vaivaa sama jäsen- ja talkoolaispula kuin monia muitakin maakuntien pieniä yhdistyksiä.

Toimintaa saadaan kuitenkin järjestettyä pienen ydinjoukon voimin ja perinteisten kokousten sekä koulutustilaisuuksien lisäksi yhdistys on pyrkinyt olemaan esillä maakunnan erilaisissa tapahtumissa. Kaksi kertaa vuodessa yhteistyössä Maaseudun Sivistysliiton kanssa pidettävät Joensuun lammaskerhojen ovat jo muodostuneet perinteeksi. Myös Marttojen kanssa yhteistyö on ollut toimivaa ruokakurssien muodossa. Uusia yhteistyötahoja ovat alueemme kaksi uutta kehräämötä, Polvijärven ja Idän kehräämöt.

Erilaiset vierailut kiinnostavat aina ja vapaamuotoiset illanvietot erityisesti ovat saaneet lampurit hyvin liikkeelle. Tärkeäksi koetaan rento yhteen kokoontuminen ja vertaistuki sekä kuulumisten vaihtaminen. Illanviettojen pöytä saadaan koreaksi nyytärimeiningillä ja juttua riittää karjalaiseen tyyliin!

Facebook-sivujen ja kotisivujen lisäksi pari vuotta sitten perustettu WhatsApp-ryhmä on ollut toimiva ja nopea kanava tiedonvälitykseen. Toisaalta ”elämän siirtyminen

KUVAT Pohjois-Karjalan Lampureiden arkisto

someen”-ilmiö vähentää osallistumisinnokkuutta tapahtumiin paikan päällä.

Yhdistys on jäsenmäärältään melko pieni ja alueen lammastilojen määrä on laskusuunnassa. Uudet jäsenet ovatkin lämpimästi tervetulleita piristämään toimintaa. Jäseneksi pääsevät kaikki lampaista ja lammastaloudesta kiinnostuneet, lampaiden omistaminen ei siis ole jäsenyysehto.

Heli Jolkkonen,

Pohjois-Karjalan Lampurit ry, puheenjohtaja

Ruokakurssi Marttojen ohjaamana.

Kokouksen yhteydessä vierailtiin Polvijärven kehräämöllä, jossa lampurit joutuivat tiukan paikan eteen tunnistaessaan eri rotuisten ja ikäisten lampaiden villaa.

Pohjois-Karjalan Lampurit ry

Alueellisen lammastalouden puolesta

Pohjoiskarjalainen lammas on monipuolinen tuotantoeläin

- * villa luonnon superkuitu
- * upeat taljat
- * eettistä lähiruokaa
- * elää lajinmukaisesti
- * nurmirehun käyttäjä
- * luonnon- ja maisemanhoitaja

pk.lampurit@gmail.com
pohjoiskarjalanlampurit.blogspot.com
facebook.com/PohjoisKarjalanLampurit

Yhdistyksen rullamainosta on mukava pitää mukana tapahtumissa.

Kokouskutsu

Suomen Lammasyhdistys ry:n sääntömääräinen kevätkokous ja kesäretki 26.7.2023 klo 13

Valamon luostari, Valamontie 42, 79850 Uusi Valamo

Suomen Lammasyhdistyksen hallitus sekä Pohjois-Karjalan Lampurit ry kutsuvat lampurit sääntömääräiseen kevätkokoukseen ja kesäretkelle Valamon luostariin keskiviikkona 26.7.2023 klo 13 alkaen.

Ennen kokousta osallistujilla on mahdollisuus omakustanteiseen lounaaseen Ravintola Trapesassa klo 11.30 alkaen (aikuiset 16 €, lapset 8 €/6 €).

Kokous pidetään Valamon Kulttuurikeskuksen Salissa. Kokouksen avaa Suomen Lammasyhdistyksen puheenjohtaja **Janne Jokela**. Kokouksessa käsitellään:

- yhdistyksen sääntöjen § 4:n mukaiset kevätkokousasiat
- mahdolliset muut asiat

Kokouksen yhteydessä munkkidiakoni **Rafael** kertoo lampaiden avulla tehtävästä maisemanhoitotyöstä luostarin alueella. SLY tarjoaa kokouskahvit.

Kokouksen jälkeen lähemme laidunkierrokselle.

Muu vapaaehtoinen ja omakustanteinen ohjelma:

Klo 16.00–17.15 Luostariopastus (10 €/hlö)

Klo 18.00 asti omatoiminen tutustumisen Martta Wendelinin kuvataidenäyttelyyn (5 €/hlö) sekä luostarimuseoon (5 €/hlö), tutustumista voi halutessaan jatkaa samoilla lipuilla vielä seuraavana päivänä

Klo 18.00–19.15 Ehtoopalvelus kirkossa, vierailijat saavat seurata jumalanpalvelusta haluamansa ajan, kirkkoon saa halutessaan mennä ja poistua kesken palveluksen

Klo 20.00 alkaen Lampuri-illallinen Ravintola Trapesassa, Bysanttilainen pöytä (49 €/hlö)

Illallisen yhteydessä on mahdollisuus tutustua Valamon Viinitalan ja Tislaamon tuotteisiin (viinien maistelu 15 €/hlö, viinien ja viskin maistelu 20 €/hlö). Hintaan sisältyy tutustumiskäynti viinitalalle ja tislaamoon, joka toteutetaan torstaina 27.7. klo 10 alkaen.

Rantasauna on varattu lampureiden käyttöön klo 18–23. SLY tarjoaa saunan.

Aamulla 27.7. on mahdollisuus osallistua klo 6.00–8.00 pidettävään aamupalveluk-

Ilmakuva Valamon luostarista ja sisäkuva ravintola Trapesasta. KUVAT: Valamon luostari

seen ja liturgiaan. Kirkkoon voi mennä ja poistua myös kesken palveluksen. Aamupala tarjoillaan Ravintola Trapesassa klo 7.30–10.

Ilmoittautumiset ja tiedustelut 12.7.2023 mennessä sähköpostilla pk.lampurit@gmail.com.

Lisäohjeet lähetetään sähköpostilla ilmoittautuneille, minkä lisäksi ne löytyvät SLY:n kotisivuilta www.lammasyhdistys.fi ja Facebook-sivulta <https://www.facebook.com/SuomenLammasyhdistys/>

Jonkin pakottavan syyn vaatiessa ohjelman muutokset ovat mahdollisia.

Lämpimästi tervetuloa!

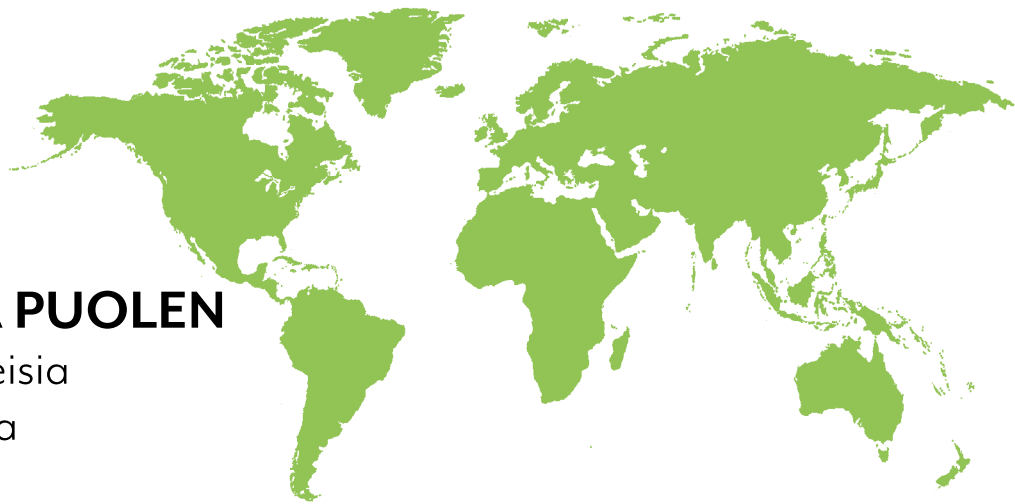
Mikäli olet osallistumassa päivään ja haluat majoittua luostarin alueella, varaa majoitus itse:

Valamon luostarin Myyntipalvelu
puh. 017 570 1810
myyntipalvelu@valamo.fi

Mainitse varauksen yhteydessä olevasi tulossa lampureiden retkelle.

Majoitushinnat:

- Luostarihotelli 2 hh, oma kph ja aamiainen 150 €/huone
- Vierasmaja 2 hh, jaettu kph, aamiainen kuuluu hintaan 90 €/huone
- Vierasmaja 1 hh, jaettu kph, aamiainen kuuluu hintaan 60 €/huone

AIDAN TOISELTA PUOLEN

Lammas- ja vuohiaiheisia kuulumisia maailmalta

Koonnut **Janina Sivonen**

Uutta lammasrotua kasvatettu onnistuneesti

AUSTRALIASTA peräisin olevan **Charlie**-merinopässin siementä käytettiin keinosiementämään 35 romney-rodun uuhia kahdella maatilalla Gwynneddin kreivikunnassa, Walesin luoteisosassa. Hankkeessa havaittiin, että syntyneet karitsat tuottivat hienompaa ja pehmeämpää villaa lihan laadusta tinkimättä. Lisäksi karitsat ovat osoittaneet sopeutuvansa erinomaisesti Yhdistyneen kuningaskunnan ympäristöön ja ilmastoon. Karitsojen kasvunopeutta, villan ominaisuuksia ja lihan laatua seurattiin ja niiden myötä havaittiin suuri parannus monikäyttöisen karitsan villan ominaisuuksissa vertailuryhmään verrattuna. Hankkeen mukaan havainto on ratkaisevan tärkeä alan kohdatessa jatkuvaa epävarmuutta.

– Tämä tarkoittaa, että walesilaiset maanviljelijät voivat tuottaa laadukkaampivillaisia lampaita, mikä lisää villan loppukäyttöä, kysyntää ja nostaa toivottavasti myös hintaa, kommentoi Made with Wool -projektin edustaja **Elen Parry**.

Hankkeen päätavoitteena onkin nostaa villasta saatavaa hintaa.

Hankkeeseen osallistuneet lampaankasvattajat **John ja Gillian Williams** kertoivat haluavansa kasvattaa 17 uuhien katraansa tulevaisuudessa 300 yksilöön. Villan laatu yllätti tilalliset erityisesti siksi, että kyseessä olivat vasta ensimmäisen risteytyksen karitsat.

– Seuraamme mielenkiinnolla, kuinka uuhet pärjäävät tulevaisuudessa jalostuksessa. Koska hanke on ollut tähän mennessä menestys, toivomme, että voimme tuottaa hyödyllisemmän rodun villan ja lihan suhteen, tilalliset toteavat.

Lähde: BBC 5/2023

Pässitestaustuksista arvokasta tietoa uusiin jalostusarvoihin

ISO-BRITANNIAN maa- ja puutarhatalouden kehittämislautakunta aikoo kehittää uudet jalostusarvot teurasominaisuuksille osana kansallista isäarviointia. National Terminal Sire Evaluation on monirotuinen geneettinen analyysi pässin kasvattajille ja ostajille parhaiden kasvu- ja ruho-ominaisuuksien tunnistamiseksi. RamCompare -pässitestausten myötä on saatu teurastustietoja 401 pässistä ja 17 eri rodusta sisältäen keinosiemennykset ja luonnolliset astumiset. Kaikkiaan tietoja on kerätty yli 38 500 karitsasta.

– Teurastustietojen sisällyttäminen geneettisiin arviointeihin vie analyysimme uudelle tarkkuustasolle ja tarjoaa paremmat ennusteet geneettisistä ansioista niille piirteille, joista kaupallisille tuottajille maksetaan, lautan kunnan hallituksen jäsen **George Fell** toteaa. Jälkeläisten tulokset julkaistaan vuosittain ruhopainon, rakenteen ja teurastuspäivän osalta. RamCompare on yhteismaksulla rahoitettu projekti, jonka tavoitteena on edistää lammas-teollisuuden geneettistä kehitystä sisällyttämällä kaupallisia tietoja geneettisiin arviointeihin.

Lähde: Agriland 5/2023

Lampaan temperamentilla on vaikutusta pötsin mikrobiomiin

TUOREEN KIINALAISTUTKIMUKSEN mukaan rauhallisilla lampaila on erilainen mikrobiomiprofiili ja korkeampi energiankäyttöhokkuus kuin hermostuneilla lampaila. Lampaiden temperamentin tiedetään vaikuttavan eläinten hyvinvointiin ja eläintuotteiden laatuun, mutta sen vaikutuksia pötsin mikrobilajien runsauteen ei ole aiemmin tutkittu. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka temperamentti vaikutti pötsikäymiseen ja pötsin sisällön mikrobikoostumukseen kiinalaisilla hu-rodun karitsoilla.

Lampaat ruokittiin standardiruokavaliolla 60 päivän ajan ja pötsinäytteet otettiin teurastuksen yhteydessä. Pötsin toiminta ja erityisesti propionihapon, isovalerihapon, valeriaanahapon ja ammoniakityypen pitoisuudet olivat erilaiset rauhallisten ja hermostuneiden eläinten välillä. Keskimääräiseen päivittäiseen painonnousuun tai kuiva-aineen saantiin temperamentilla ei ollut

vaikutusta. Ammoniakkityypen pitoisuuserot ryhmien välillä viittasivat siihen, että bakteerien aktiivisuus on alhaisempaa rauhallisilla lampaila.

Erot pötsin mikrobiomissa voivat vaikuttaa hiilihydraattien ja polysakkaridien aineenvaihduntaan ja selittää, miksi rauhallisilla yksilöillä on parempi energiankäyttöhokkuus kuin hermostuneilla lampaila. Hermostuneet lampaat saattavat todennäköisemmin metaboloida eli muokata ja hajottaa hiilihydraatteja, jolloin niistä saatava energia ei pääse yhtä tehokkaasti eläimen käytettäväksi.

Tutkimuksesta ei voida päätellä, vaikuttaako lampaiden temperamentti pötsin mikrobiomiin vai toisin päin, mutta kyseessä on ensimmäinen osoitus lampaiden temperamentin ja mikrobiomin välisestä vuorovaikutuksesta.

Lähde: MDPI 5/2023

Juha Annalan muistokirjoitus

Maaliskuun 9. päivä kantautui pysäyttävä suru-uutinen lampuriystävän yllättävästä poismenosta edellisenä päivänä. **Juha Annala** menehtyi 39-vuotiaana äkilliseen sairaskohtaukseen kotonaan. Siitä alkoi nopea asioiden järjestely eläinten myynnin osalta. Lammassosuuskunnan vetäjän ja ystävän roolissa olen kiitollinen saadesani auttaa omaisia järjestelytaakassa edes lampaiden osalta. Samoin kuin on kunnia kirjoittaa muistokirjoitus Juhasta.

Juha Annala syntyi Isonkyrön kuntaan 2.1.1984. Annalan tilalla on pitkä maataloushistoria. Juhan vanhemmat ottivat tilan haltuun 1991. Lypsylehmät olivat jo aiemmin lähteneet, ja tilalla kasvatettiin lihanautoja sekä harrastemielessä lampaita. Lammastuotanto laajennettiin päätuotantosuunnaksi, ja mullit lähtivät vuonna 2002. Lammastuotanto alkoi suomenlammassuuhilla, joita alettiin risteyttää texelpäseillä. Annalan tila oli lammastaloudessa aktiivinen toimija.

Kolmen sisaruksen perheestä Juha jäi jatkamaan vanhempiensa työtä tilalle. Juha oli itsänsä tavoin aktiivinen ja ylpeä maanvil-

jelijä. Tilan lampolaa laajennettiin vuonna 2009, jolloin lammasmäärä kasvoi 160 uuteen. Juha viljeli tilalla myös puhdaskauraa. Hänelle ammattimainen maanviljely oli sydämenasia. Hän jalosti texelkatrastaan intohimoisesti ja käytti paljon asiantuntijoita tukena, vaikka oma ammattitaitokin oli kohdillaan. Jalostustyö tuotti tulosta, ja Annalan eläinten sukulinjat ovat jatkuneet monella tilalla Suomessa. Juha oli aktiivinen myös luottamustoimissa. Hän oli mukana aluepolitiikassa, ensin kunnan teknisessä lautakunnassa ja sittemmin kunnanvaltuustossa ja -hallituksessa. Hän oli mukana myös keskustan puoluetöiminnässä, aikansa Suomen Lammasyhdistyksen hallituksessa sekä Lammassosuuskunnan pitkäaikainen hallituksen jäsen.

Juha kerkesi löytää elämänsä rakkauden, ja he saivat **Millan** kanssa odotetun poikalapsen elokuussa 2022. Juha oli osallistuva isä sen lyhyen aikaa jonka kerkesi isänä olla. Hän halusi antaa perheelleen kaiken mahdollisen ajan, ja tämän vuoksi lampaista luopuminen oli jo aloitettu ennen Juhan kuolemaa. Perheen lisäksi Juha piti huolta

myös ystävistään. Juhan kanssa oli helppo jakaa elämän iloja ja suruja. Juhan paimenkoiran menehdyttyä lupasin laidunkauden päätyttyä auttaa ja tulla avustamaan omien koirieni kanssa uuhien laitumilta hakua. Loppukesästä suuntasin auton nokan kohti Isoakyröä. Juhan ensimmäisen lauman texelmammat ylenkatsoivat hetken minun sessejäni. Vähän jo jännitti miten tässä käy, mutta pienen neuvottelun jälkeen ne kipsivat kiltisti kuljetuskärryyn. Toinen porukka tulikin kärryyn niin livakasti, että portin aukaisija sai olla hereillä. Kun uuhet oli kuljetettu, lajiteltu ja purettu lampolaan, aloin vanhasta tottumuksesta työntelemään rehua niiden eteen. Juha siinä nojaili karsinan reunaan ja seurasi puuhiani. Totesi hetken päästä: ”Kyllähän sää voisit meidän mälle töihin tulla, jähkä lopetat nuo osuuskunnan hommat ensi.” Juhalla oli hyvä huumorintaju ja rohkeus avata suunsa. Juhan tulen muistamaan monen muun tavoin ainainen pilke silmäkulmassa ja suu hymyssä.

Anniina Holopainen

Suomen Lammassosuuskunta

Lammasnurmi
Monipuolinen ja maittava

Oma siemensetos
Tilan yksilöllisiin tarpeisiin räätälöity
- Myös luomuna

NATURCOM

 Aina jyvällä

92400 Ruukki
 p. (08) 270 7200
 p. (02) 762 6200

www.naturcom.fi

Puhdasjalostus on kaiken perusta

Lihasulassa aloitettiin lammastalous 1992, kun maatalousoppilaitoksen loputtua lähtivät lehmät ja siat. Aikaan ennen EU:ta Säätiö ei saanut minkäänlaisia maataloustukia, joten strategiaksi valittiin erittäin korkealuokkainen eläinainees, jotta päästäisiin eläinmarkkinoille.

Apuun pyydettiin Pirkanmaan Maatalouskeskuksen kokenut ja taitava lammaskonsulentti agronomi **Maila Maula**. Hänelle annettiin vapaat kädet hankkia peruskat-raaseen parasta, mitä rahalla saa. Aluksi tulikin suomenlampaista kuudelta eri tilalta, Pirkanmaan isokokoisia uuhia ja pässejä.

Ratkaisu oli onnistunut, monessakin mielessä. Jalostuseläimiä on saatu markkinoille joka vuosi, aina ulkomaita myöten. Kansallisen geenivaraohjelman myötä rakennettiin pian myös oma sperma-asema ja alettiin selvittää ulkomaankau-pan mahdollisuuksia. Ymmärsimme pian, että Finnsheep-sperman markkinat ovat ulkomailla, eivät niinkään kotimaassa. ARR/ARR-scrapie-geeni on tuonut tälle polulle mutkia matkaan. Mutta työ jatkuu.

Maatalousoppilaitoksen aikaan oli säätiön LSK-alkuperäisrotuinen suomenkarja saatu kovaan iskuun, parinkymmenen lypsylehmän yksikössä oli peräti kuusi sonninemää, joiden vasikat oli varattu keinosiemenyssonneiksi. Tältä pohjalta oli hyvä ponnistaa.

Tällöin muuten voi paikalliselta seminologiasemalta tilata lampaidenkin spermaa ja siemenyksen. EU säädöksiin muutti kaiken. Spermalainsäädäntökin piti rakentaa alusta asti yhteistyössä viranomaisten kanssa.

Lampaanjalostuksemme kirkas ohjenuora oli alusta saakka PUHDASJALOSTUS. Vain sen tulokset ovat pysyviä ja vievät omaa kansallisrotuamme eteenpäin.

Risteytyksellä saadaan vain pikavoittoja ja suunnitelluista risteytyksistä joudutaan helposti sekarotuisen populaatioon. Sellainen lienee tällä hetkellä yleisin "lammaserotu" Suomessa, ei suomenlammaksuten yleisesti uskotaan. Tilastoissahan uuhien roduksi tulee suomenlammaks, vaikka sille käytettäisiin jonkun muun rodun pässejä.

Rodun kallisarvoista jalostuskapasiteettia emme ole halunneet tuhata muuhun käyttöön kuin oman rodun kehittämiseen.

Pian valkeni, että meidän on tultava omillamme toimeen. Ulkomailta emme saa apuja suomenlampaan jalostukseen toisin kuin on meillä käytössä olevilla tuontiroduilla. Siksi koko meillä oleva jalostuskapasiteetti on oltava käytössä.

Jalostuksen apuvälineet ovat parantuneet ratkaisevasti siitä ajasta, kun aloitimme. Lammaskonsulentti **Kaie Ahlskogin** kanssa rakensimme Suomenlampaan jalostusoppaan. Ensin se oli Linjaopas, koska halusimme selvittää koko jalostuskapasiteetin pässien osalta. Valkoiseen linjoja oli huolestuttavan vähän. Samoihin aikoihin perustettu rotujärjestömme Finnsheep ry onkin tehnyt kiitettävää työtä rakentaessaan ns. pässiliikennevalot, jotka varoittavat, kun jokin linja on vaarassa kadota repertuaarista.

Linjalajostus on edelleen validein apuväline koko rodun kannalta, sillä uusikin tuotosseurantaohjelmamme Nettikatras

sukulaistuotarkistuksineen on käytössä vain osalla suomenlammastiloista. APR-ohjelman kokonaisuudistus alkaa pian näyttää, onko APR edellistä parempi vai huonompi: kuinka moni siitä luopuu ja pian sitten myös tuotosseurannasta.

Paitsi jalostuspohjan riittävyteen olemme nähneet vaivaa rodun kilpailukykyyn markkinoilla.

Maila Maulan kantakirjaustaidot saatiin siirrettyä turvaan nykyisille neuvoijille. Se on äärimmäisen tärkeä väline dokumentoidessaan jalostuseläinten mitat ja muodot. Näin mahdollistuu tuotantoeläinten vertailu paitsi samanikäisiin myöskin eri aikoina. Menetelmähän on jo meilläkin ollut yli sata vuotta käytössä periaatteessa muuttumattomana. "Mitä mittaat, sitä voit parantaa".

Haluaisin vielä kiinnittää huomiota lampaiden terveyteen. Lihasulan katras on saatu säästämään kaikilta merkittäviltä lammastaudeilta tiukalla karanteenilla. Lampolaan pääsee ainoastaan hoitajat, lammassuoneuvoja ja eläinlääkäri. Jalostuseläinten ostajat rajoitetusti. Eivät muut.

Lihasulan Säätiölle on ollut tärkeää saada myös kaikkien muiden lammastilojen käyttöön paras mahdollinen saatava tieto ja taito. Erityisen hedelmällistä on ollut yhteistyö neuvontajärjestö ProAgrian kanssa. Karitsoiden selkälihaksen ultraäänitutkimus alkoi ensin kokeiluna Pelsolla ja Lihasulassa 1997. Millimetrien lisäksi koimme hyödyllisimmäksi neuvojen suulliset huomiot. Heillä kun sentään oli vertailukohtana useampi tuhat karitsaa joka vuosi.

Luopuessani Suomen Lammasyhdistyksen jalostusvaliokunnan pitkäaikaisesta jäsenyydestä ja siirtyessäni lammastalouden aktiivitoimijasta enemmänkin kiinnostuneeksi seuraajaksi, haluan kiittää kaikkia siellä toimineita kollegoita rakentavasta ja ratkaisukeskeisestä otteesta sekä tietysti kaikkia alan toimijoita, pienintä lampuria myöten. Olette sitkeää väkeä!

Onnea ja menestystä ihan jokaiselle lammasketjussa valitsemassanne roolissa.

Matti Koivisto

Kelpolammas
kestävä kasvat

Lammasmaailma Oy
LAMMASLÄÄKÄRI: puh. 0600 306 627 (maksullinen)
info@lammasmaailma.fi

Lihasan Säätiö on jälleen virallinen jalostuslampola

Vihtori Peltonen-Lihasan Säätiö sr on yleishyödyllinen säätiö, jonka säädekirja on vahvistettu 19.12.1930 Vihtori Peltosen testamentin mukaisesti. **Vihtori ja Ida Peltosella** ei ollut lapsia ja omaisuus testamentattiin perustettavalle Vihtori Peltonen-Lihasan Säätiölle. Säätiön tarkoituksena ja tehtävänä on hoitaa ja parantaa Lihasan tilaa siihen kuuluvine irtaimistoineen siten, että tilalla harjoitetaan mallikelpoista maanviljelystä ja karjanhoitoa ynnä muita maanviljelykseen kuuluvia sivuelinkeinoja. Säätiön omaisuuden tuotolla tuetaan maa- ja metsätalouden järjestöjä. Säätiön perustaminen käynnistyi Vihtori Peltosen kuoleman jälkeen 1928. Elinaikanaan hän isännöi Kangasalan suurinta maatila. Peltoa ja niittyä oli 214 ha ja metsää yli 2000 hehtaaria.

Säätiö toimi koulutilana ja oppilaitoksina: Pohjois-Hämeen Tietopuolisena Karjatalouskouluna 1954–1971, Kangasalan Maatalouskursikeskuksena 1971–1983 ja Kangasalan Maatalousoppilaitoksena 1983–1992. Karjatalouskoulun toiminta loppui, kun oppilaspuolan takia uutta peruskurssia ei voitu aloittaa. Kangasalan maatalouskursikeskus aloitti toimintansa valtioneuvoston luvalla. Lihassulassa tarjottiin tällöin lyhytkursseja, jotka liittyivät maatalouteen ja sen sivuelinkeinoihin, yhtenä vuonna järjestettiin jopa yli 50 kurssia. Kangasalan Maatalousoppilaitoksena koulutoiminta aloitettiin uudelleen maatalouden arvostuksen noustessa. Lihassula ja Ahlman ottivat uusia oppilaita vuorovuosittain. Koulun lopettamispäätös tapahtui ammatikasvatushallituksen kirjeellä 1990. Säätiön säädekirjan edellyttämää ”mallikelpoista maanviljelystä ja karjanhoitoa” päätettiin toteuttaa jatkossa ylläpitämällä lampaanjalostusta Lihassulassa.

Lammastaloutta yli 30 vuotta

Lammastalous käynnistyi vuonna 1992, jolloin alettiin luoda omaa uuhikatrasta Pirkkanmaan kookkaista, vanhoista emolinjoista. Tavoitteena yleishyödyllisenä yhteisönä on edistää ja parantaa maamme lammastalouden ja erityisesti kansallisen alkuperäisrodun, suomenlampaan, tuotantomahdollisuuksia ja asemaa sekä kotimaassa että ulkomailla.

Suomenlampaiden geenipankkiin kerättiin Lihassulasta vuonna 2005 kahdeksalta huippupässiltä spermaa pysyvissä säilytykseen. Lihassulassa järjestettiin pässihuuto-

kauppoja vuodesta 1997 lähtien vuoteen 2006 asti.

Lihassulan kartano oli kymmenellä pässilinjallaan pitkään Suomen ja koko maailman merkittävin valkoisten suomenlampaiden jalostuslampola, Lihassula Finnsheep.

Säätiö on yhdessä ProAgrian kanssa järjestänyt vuosittain Finnsheep-päivän. Suomenlampaista on viety yli 40 maahan ja myös Lihassulan pässejä on viety ulkomaille parantamaan sikäläisten lammassrotujen hedelmällisyysominaisuuksia.

Eräs tärkeä jalostuksen tavoite on lihassikkuuden kehittäminen, jossa on apuna käytetty kaikkien karitsoiden ultraäänimittauksia jo vuodesta 1997 lähtien. Muita tärkeitä jalostusperusteita ovat rakenne, terveys ja kestävyys. Erityistä huomiota on kiinnitetty eläinten sukulinjoihin, jotta jalostuspohja pysyy riittävän leveänä.

Lihassulan lampola on ollut aikaisemmin jalostuslampolana. Agronomi **Matti Koivisto** toimi tuona aikana tilanhoitajana Lihassulan säätiöllä, hän oli myös jalostusvaliokunnan jäsen viime vuoteen asti. Uudeksi tilanhoitajaksi Lihassulaan tuli agrologi AMK **Olli Mäkelä** vuonna 2019.

Lihassulaan valmistui erillinen sperman keräysasema vuonna 2021. Tämä mahdollistaa tilan pässien sperman säilömistä kansallisen geenivaraohjelman kautta Luonnonvarakeskuksen geenipankissa ja kotimaankaupan kerätyillä annoksilla. Tilalla pyritään ylläpitämään geneettisesti monipuolista valkoista suomenlammaskatrasta ja säilyttämään mahdollisimman montaa pässilinjaa.

Lihassulan lampolaa on pitkään kysytty hakeutumaan uudestaan jalostuslampolaksi,

KUVA Lihassulan Säätiö

si, koska edellytykset jalostuslampolaksi ovat täyttyneet taas jo muutaman vuoden ajan. Hakeminen jalostuslampolaksi tuli ajankohtaiseksi, kun säätiö päätti investoida uuteen lampolaan. Uusi lampola on rakenteilla Lihassulassa, sen käyttöönotto tapahtuu syksyllä tai loppuvuodesta. Tähän asti lampolana on toiminut vuonna 1894 rakennuttu punatiilinen karjasuoja, mikä on palvellut koulutilan aikana opetusnavetana ja -sikalana.

Nykyään tilalla on 120 uuhua ja 10 pässää. Uuhet karitsoivat vuosittain syksyllä noin 50 karitsaa, joista parhaat valitaan elolaimiksi itselle ja pässejä on saatu myytyä muutama vuosittain. Pässien iso lukumäärä mahdollistaa astutusryhmien pitämisen pieninä, koko vaihtelee 5–25 uuhkeen.

KIRJOITTAJAT

Olli Mäkelä ja Matti Koivisto

PÄSSI- JA UHIKARITSOITA

myös vanhempia pässejä
TEXEL-jalostuslampolasta
Loimaalta

PRELLUN TILA
Puh. 040 709 3008
paula.kiiski@gmail.com

OLLQVISTIN LAMMASTILA OLLQVIST FÅRFARM

**Texel uuhikaritsaita ja jalostus-
pässejä Pohjanmaalta**

050 516 5779 / Christer

Ollqvistin Lammastila

Prellun tilalla täyttää elämää lampaiden

Tämän sivun kuvat: Eila Pennanen

Pitkän ja ansiokkaan jalostuslampuriuran jälkeen Paula Kiiski katsoo hyvillä mielin taaksepäin, päällimmäisinä tunteina kiitollisuus ja tyytyväisyys – eläimet ovat antaneet paljon.

KIRJOITTAJA
Eila Pennanen

Paula Kiiski aloitti lammastalouden varovaisesti vuonna 1992 neljällä astutetulla texel-uuhella puolisonsa **Kari Tervasmäen** tilalla. Eläinmäärä lisääntyi ja vuonna 1995 Kiiski osti kotitilansa ja lampaat siirtyivät Prellun tilalle aluksi hevostallin yhteyteen. Kiisken kotitilalla oli kasvatettu vanhemman sukupolven aikana kanoja, joista luovuttiin 2006. Vanhasta kanalasta remontoitua lampolan lisäksi tilalle nousi myöhemmin uudisrakennuksena kylmäpihatto. Uuhia lisättiin pääasiassa omasta katraasta ja pässejä hankittiin parhailta texel-tiloilta. Uuhimäärä on pidetty maltillisena, 60–70 kappaleen välillä, koska myös työ määrä on haluttu pitää hallittavissa.

Rotuvalintaa Kiisikin ei ole tarvinnut katu. Hyvän kasvukyvyn ja lihakkuuden lisäksi texeleissä viehättää olemus kokonaisuudessaan sekä rauhallisuus ja maltillinen

hedelmällisyys.

– Ja ovathan pitkäselkäiset texelit myös ilo silmälle pussihousuineen ja kajalsilmineen.

Jalostuslampolana liki 20 vuotta

Tuotosseurantaan liittyminen oli Kiiskille itsestäänselvyys heti alusta alkaen ja jalostustyö vei lampurin pian mennessään. Jalostuslampolana Prellun tila on ollut vuodesta 2004. Jalostuslampolaoikeuden hakemiseen vaikutti hyvien tuotosseurantatulosten lisäksi oma innostus ja lammassuonjojan kannustus.

Jalostustyönsä tavoitteiksi Kiiski listaa vähintään 50 % lihakkuuden, jalkaterveyden, optimaaliset kinnerkulmat, maltillisen aikuispainon, pitkän ja suoran selän sekä sopusuhtaisen rakenteen. Emo-omi-

Yläkuvassa Paula Kiiski Okra-messujen näyttelyssä vuonna 2018 menestystä nauttien uuden Rapsyriipsi Prellun kanssa. Viereisessä kuvassa liharotuisten paras pessi Peacemaker Prellu.

naisuuksien jalostukseen Kiiski kiinnittää erityistä huomiota; katraasta karsitaan pois kaikki uuhet, joilla on lisääntymisterveyteen liittyviä ongelmia tai puutteita karitoidensa hoidossa.

Siemennyksillä vauhtia jalostukseen

Tilalla on kokemusta sekä jalostuseläinten tuonnista että viennistä ulkomaille. Vuonna 2000 Kiiski tarttui innokkaana tilaisuuteen käyttäen silloisen käynnissä olleen hankkeen puitteissa tarjottua keinosiemennysmahdollisuutta. Uudesta-Seelannista tuodulla spermalla siemennettiin aluksi kahtena vuonna työläällä laparoskopiamenetelmällä. 2010-luvulta alkaen siemennystoimintaa on jatkettu ostamalla englantilaista ja hollantilaista spermaa HH Embryolta.

– Englantilaiset linjat ovat vahvajalkaisia, mutta yleisilmeeltään hieman liioiteltuja. Risteyttämällä pienempiä ja kompakteja hollantilaisia linjoja rotevien englantilaisten linjojen kanssa, saadaan minun makuuni sopusuhtaisia, terveitä ja tuottavia texel-lampaita. Jalostustyössä joudutaan aina tekemään kompromisseja, esimerkiksi rodulle ominaisten takapaistien lihakkuu-

kanssa

Tämän sivun kuvat: Paula Kiiski

den ja jalkaterveyden välillä. Lampaiden elopainon olen halunnut pitää maltillisena, sopiva paino uuhille on 80–90 kiloa ja pässeille 100 kilon molemmin puolin.

Muutoksen aika

Rakkaan puolison, Karin, vakava sairaus ja menehtyminen vuonna 2019 pistivät miettimään tulevaisuutta uusista lähtökohdist. Vaikeana aikana lampaiden hoidosta ja oman sekä puolison tilojen arkirutiineista

selvittiin läheisten tuella sekä hyvien naapureiden avulla.

Vaikka lammastalous on ollut Kiiskille työn ohella myös antoisa harrastus ja elämäntapa, eläkepäivät ensi vuonna alkavat ilman lampaita. Ensin Kiiski suunnitteli jättävänsä pienen harrastuskataraan pihapiiriä laiduntamaan, mutta tämä hetki tuntuu oikealta jättää työt kokonaan syrjään. Aikaa jää tulevaisuudessa hevosien ja ponin hoidolle, lukemiselle sekä matkustamiselle.

Matkakohteina siintävät ainakin jo entuudestaan tuttu Madeira sekä pitkäaikaisten haaveiden kohteet Azorit ja Islanti.

– Eläkkeelle jäännin kynnyksellä tietoa ja taitoa on kertynyt, ja nyt ihmettelenkin, kuinka en tätäkään asiaa aiemmin ollut hoksannut. Jalostustyöni en tunne olevan hukkaan, koska lampaiden perimä jatkuu toisilla tiloilla. Lampurina olo on ollut kaiken kaikkiaan innostavaa.

Kotimaista Startti –maitojuomaa karitsan on turvallista imeä

Startti-maitojuoma on korkealaatuinen suomalaisesta maitoraaka-aineesta valmistettu kotimainen juomarehu.

Toimii hienosti:

- Kotimaisesta maidosta valmistettu
- Erinomainen liukenevuus
- Hyvä saatavuus kautta maan

Käyttö: Sekoita noin 1 dl (58 g) Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä/vrk	Kerta-annos dl juomaa	juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

Hyvä saatavuus:

Startti-maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä sekä Lantmännen Agron kaupoista.

**Uusi Startti-maitojuoma
– parasta alkuruokintaan**

www.valio.fi/startti

JALOSTUSLAMPOLASTA
RAKENNEARVOSTELTUJA JA ULTRATTUJA
SUFFOLK-PÄSSEJÄ SIITOKSEEN

ANTTILA SUFFOLK
Juha ja Hannele Moisander
040 846 0524

LAHTELAN LAMMASTILA

Kainuunharmaksen jalostuslampola Pohjois-Savossa

Oiva rotu lammastuotteet monipuolisesti
hyödyntävälle tilalle, varsinkin suoramyyntiin!
Myynnissä arvosteltuja, indeksit omaavia uuhi- ja
pässikaritoita useasta eri linjasta, terveysluokka 1.

Niina ja Ismo Lohva, Salahmi
p. 040 752 1860,
niina.lohva@kiuruvesi.fi

Lahtelan lammastila

SIROLAN LAMMASTILA

OXFORD DOWN –jalostuslampola
jo vuodesta 1995

www.sirolantila.com
040 566 4153

Kainuunharmaksen jalostuslampolat

SOINILANMÄEN TILA

Savonlinna
www.soinilanmaki.fi
tiina@soinilanmaki.fi
050 534 5598

Mv1, tuotosseuranta

NOITTAAN TILA

Luomu
Tohmajärvi
sirra1@gmail.com
050 594 4050

Laadukkaita ja terveitä
Oxford Down -karitsoita
& jalostuspässejä
Oxford Down
-jalostuslampolasta.

www.woolenberg.com
info@woolenberg.com
+358 50 588 5399

Sheep farm Woolenberg Oxford Down

#sheepfarmwoolenberg

Woolenberg
Lammastila Kouvolassa

SUOMENLAMPAAN JALOSTUSLAMPOLA

Siitoseläimiä kaikissa väreissä,
useista linjoista, ympäri vuoden.

040 553 0427
perkkiontila@gmail.com
www.perkkiontila.com

VALKOISEN SUOMENLAMPAAN JALOSTUSLAMPOLA

Laatua
laitumelta!

LUOMU
MV1

Ylä-Härkösen tila
puh. 040 667 9151
suomenlampaita@gmail.com

ETURIVIN SUOMENLAMPAAT JALOSTUSLAMPOLASTA

Parikan tila, Heinola, 040 739 0494, pia@parikantila.fi

Tutustu uusimpiin
tuotosseuranta-
tuloksiin ja parhaisiin
pässeihin ja uuhiin!

ProAgrian lammastuotosseurannan vuosiyhteen veto 2022

proagria.fi/lammasasiantuntijat

#onnistummeyhdessä

Tuotosseurannasta hyötyä niin yrittäjälle kuin toimialalle

Jalostusjärjestelmien tavoitteena on turvata geenivarojen kestävä käyttö sekä ylläpitää luotettavat ja laajat sukulaistiedot sekä korkeatasoiset tuotostiedot. Sukusiitoksen hallinta nousee tärkeimmäksi roduilla, joiden kokonaismäärä on pieni. Tilakoon kasvaessa tuotostulosten mittaamisen merkitys korostuu ja tuotostietoja hyödynnetään toiminnan hallinnassa aktiivisesti eläinaineksen jalostuksen ohella. Palveluiden jatkuvalla kehittämisellä turvataan jatkossakin laadukkaat lammaspalvelut.

Lampaiden tuotosseurantaohjelmiston uudistusprojekti saatiin valmiiksi vuoden 2022 alussa. NettiKatrashjelmistoon tehtiin kuitenkin vuoden 2022 aikana paljon korjauksia ja täydennyksiä toiminnallisuuden parantamiseksi. Uusi ohjelmisto päivittää tuotosseurannan työkalun tähän päivään. Käytön opetteluun kannattaa varata riittävästi aikaa ja rauhallinen hetki. NettiKatrashjelmistojen kehitystyö jatkuu edelleen yhteistyössä sidosryhmien ja asiakkaiden kanssa. Uusi EU-ohjelmakausi antaa mahdollisuuden uusien lammastilojen toiminnan käynnistämiseen, koska uusia sopimuksia ja investointitukia on jälleen mahdollista hakea.

Monipuolinen tilarakenne on lammastalouden valtti

ProAgrian tuotosseuranta-asiakkaiden määrä nousi edellisestä vuodesta 329 asiakkaaseen. Uuhien määrä vuonna 2022 nousi edellisestä vuodesta 1 236 uuhella, 17 815 uuhkeen. Keskimääräinen uuhimäärä tuotosseurantaan kuuluvilla tiloilla on 54 uuheta. Tuotosseurantaan kuuluu edelleen noin kolmannes suomalaisista uuhista, mikä on hyvä taso kansainvälisessä vertailussa.

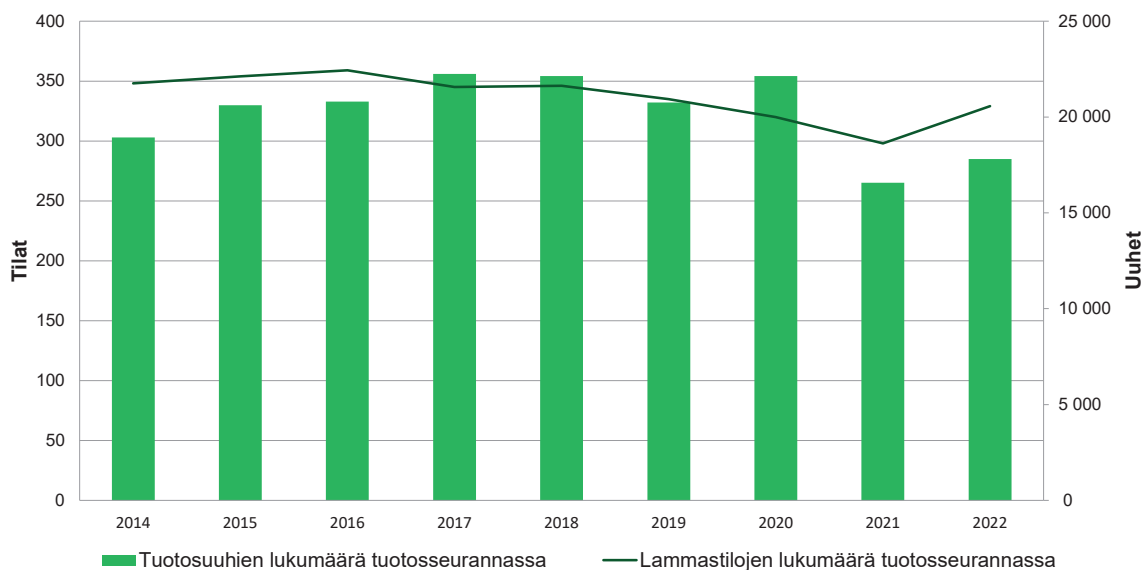
Järjestelmään kuuluvien lammastilojen tilarakenne on edelleen monipuolinen. Monet tilat ovat päätoimisia lammastuottajia, mutta iso osa lampaankasvattajista on sivutoimisia käyden myös tilan ulkopuolella töissä. Yleisin katraskoko on edelleen 50–99 uuheta. Suurimmat nousut tapahtuivat katrasluokissa 10–29 uuheta ja 30–49 uuheta. Näin ollen pienempiä katraita saatiin lisää mukaan tuotosseurantaan.

ProAgria on lampaiden jalostusorganisaatio Suomessa ja pitää yllä eri rotuisten lampaiden kantakirjaa ahvenanmaanlammasta lukuun ottamatta ja vastaa tuotosseurannasta. Lampaiden rotukohtaiset ominaisuudet ja jalostustavoitteet on määritelty kantakirjaohjesäännöissä. Tuotosseuranta on perusedellytys jalostustyölle. Tuotosseuranta antaa tietoa myös olosuhteiden vaikutuksesta tuotantoon ja rotujen välisistä eroista Suomen olosuhteissa. Jalostusvalintaa tehdään sekä lampaiden mittausten ja ulkomuotoarvostelujen pohjalta että näistä laskettujen jalostusarvostelujen eli indeksien avulla.

Koonnut Milla Alanco-Ollqvist, erityisasiantuntija lammas- ja vuohituotanto, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, ruotsinkielinen Pohjanmaa, ProAgria Keski-Suomi
Aineisto WebLammas -ohjelmisto / Mtech
Kannen kuva Marjo Jalo
Taulukoiden käsittely ja taitto
ProAgria Keskusten Liitto

#Onnistummeyhdessä

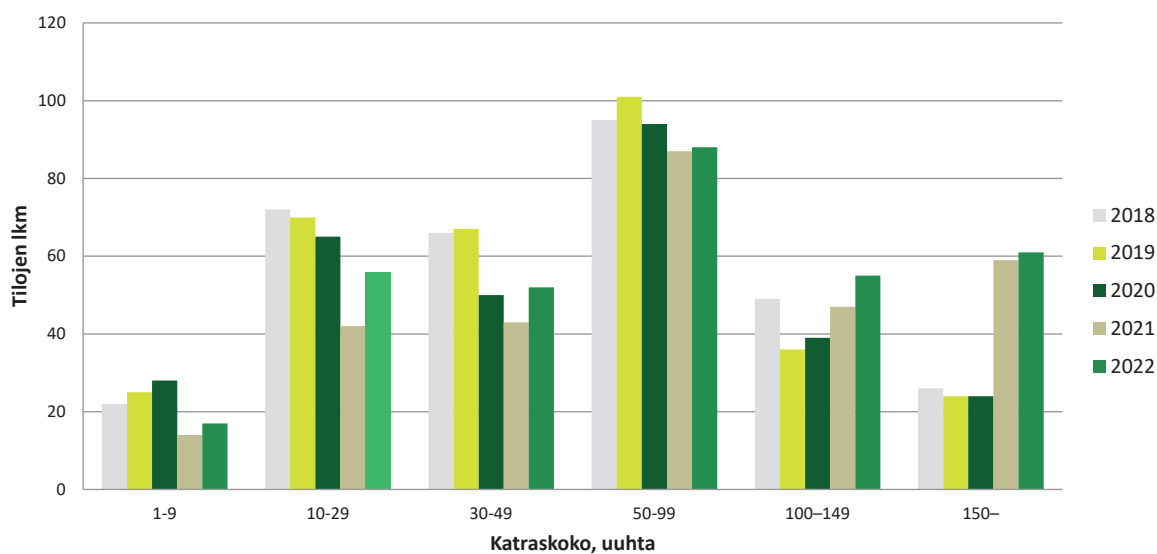

"Pysy kehityksessä mukana ottamalla käyttöön uudistuneet palvelut ja toiminnot"

Kuvio 1. Uuhien ja lammastilojen lukumäärä tuotosseurannassa

Taulukko 1. Tilojen luokittelu tuotosuuhimäärän mukaan

Uuhimäärä	Vuosi				
	2018	2019	2020	2021	2022
1-9	22	25	28	14	17
10-29	72	70	65	42	56
30-49	66	67	50	43	52
50-99	95	101	94	87	88
100-149	49	36	39	47	55
150-	26	24	24	59	61
Yhteensä	330	323	300	292	329

Kuvio 2. Tilojen lukumäärä katraskoon mukaan

Mitä mittaat, sitä voit parantaa

Jokaisella lammastilalla tulisi olla käytössään vaaka, koska punnitukset ovat tärkein tuotannon mittari lammastilalla. Tiloilla on valitettavasti paljon uuhia, joiden jälkeläisiä ei punnita tai tietoja ei kirjata tuotosrekisteriin, jolloin ne puuttuvat virallisista tuloksista. Punnitustuloksien perusteella voitaisiin aktiivisesti seurata muun muassa karitsoiden kasvutavoitteiden toteutumista ja säätää ruokintaa. Käytännössä tätä varmasti tehdäänkin; toivotaan että tulevaisuudessa saadaan lisää tuloksia.

Keski-Suomi nousi kärkeen tuotosuuhien määrässä 962 uuhella. Lappi nousi toiselle sijalle 946 uuhella, Uudenmaan pudotessa kolmanneksi 894 uuhella. Karitsoineiden uuhien määrä pysyi vuoden 2021 tasolla. Vanhempien uuhien luokassa karitsoiden uuhien määrä sekä karitsointien lukumäärä oli korkein Länsi-Suomen alueella. Nuoren tuotosuuhien määrä oli edellisen vuoden tapaan korkein Keski-Suomessa ja karitsointien määrä Pohjanmaan l. Österbottens Svenska Lbs. alueella.

Uuhikohtainen karitsamäärä (koko maa yhteensä) oli vanhemmilla uuhilla 2,33 karitsaa uuhetta kohden nous-
ten hieman edellisvuoden tuloksesta ja nuorilla uuhilla 1,63 pysyen edellisen vuoden tasolla. Karitsaluvun korkeimpaan tulokseen pääsi Pohjois-Karjala tuloksella 2,82 karitsaa uuhetta kohden. Nuorissa uuhissa korkein tulos

Taulukko 2. ProAgria Keskusten yhteenveto vuodelta 2022

Alue / maakunta	Tuotos- uuhia, kpl	Karitsoi- neita uuhia, kpl	Karit- sointien lkm	Synt. karitsoita, kpl	Eloon karitsoita, kpl	6 vk paino, kg/ karitsa	Tuotos/ uuhia, kg
Vanhemmat uuhet							
1 Uusimaa	215	563	565	2,44	2,18	14,98	21,74
3 Länsi-Suomi	894	2 085	2 116	2,20	1,97	14,56	23,62
4 Finska Hushållninss.	106	139	139	2,55	2,40	14,69	28,27
5 Satakunta	228	487	494	2,13	1,76	13,47	18,31
6 Pirkanmaa	736	1 369	1 397	2,41	2,12	14,38	28,03
8 Häme	711	1 164	1 222	2,18	1,97	14,66	17,60
9 Kymenlaakso	265	640	667	2,25	1,95	15,11	29,83
10 Etelä-Karjala	95	162	162	2,53	2,25	19,09	5,23
11 Etelä-Savo	621	1 153	1 154	2,25	2,14	16,21	24,85
12 Pohjois-Savo	248	429	437	2,58	2,18	15,00	20,99
13 Pohjois-Karjala	151	192	195	2,82	2,38	16,14	35,16
14 Keski Suomi	962	1 642	1 645	2,45	2,11	14,51	27,69
15 Etelä-Pohjanmaa	466	1 610	1 617	2,12	1,83	15,89	17,42
16 Österbottens Svenska Lbs.	452	1 901	1 915	2,06	1,82	14,77	27,56
17 Keski-Pohjanmaa	317	1 218	1 256	2,36	1,90	13,80	24,33
18 Oulu	582	1 784	1 786	2,15	1,86	14,21	17,49
19 Kainuu	32	49	49	2,39	2,02	12,24	21,03
20 Lappi	946	1 636	1 648	2,41	1,92	15,53	25,90
22 Åland	27	1 086	1 296	2,07	1,80	17,46	20,69
Koko maa	8 054	19 309	19 760	2,33	2,03	15,09	22,93
1-vuotiaat uuhet							
1 Uusimaa	15	72	72	1,69	1,6	17,08	25,06
2 Nylands Svenska Lbs	0	10	10	1,4	1,2		
3 Länsi-Suomi	39	182	188	1,46	1,29	14,2	22,95
4 Finska Hushållninss.	21	24	24	1,79	1,71	12,93	22,78
5 Satakunta	15	26	26	1,92	1,81	9,9	17,81
6 Pirkanmaa	8	79	79	1,84	1,66	13,53	25,37
8 Häme	31	114	114	1,38	1,32	13,38	22,45
9 Kymenlaakso	65	100	101	1,73	1,49	13,99	21,53
10 Etelä-Karjala	1	13	13	1,62	1,38	14,29	28,58
11 Etelä-Savo	66	163	163	1,54	1,42	16,44	21,68
12 Pohjois-Savo	9	31	31	1,84	1,61	14,45	20,87
13 Pohjois-Karjala	27	31	32	1,78	1,72	19,57	36,24
14 Keski Suomi	106	206	206	1,73	1,59	14,98	21,91
15 Etelä-Pohjanmaa	37	68	68	1,35	1,26	16,35	20,33
16 Österbottens Svenska Lbs.	88	291	291	1,6	1,42	15,62	23,08
17 Keski-Pohjanmaa	4	74	74	1,59	1,31	16,45	16,45
18 Oulu	1	70	70	1,31	1,21	14,62	43,87
20 Lappi	51	83	84	1,87	1,63	15,12	22,83
Koko maa	480	1 344	1 352	1,63	1,48	15,55	25,13

oli Satakunnalla 1,92 karitsaa uuhia kohden. Eloonjääneiden karitsoiden osalta parhaasta tuloksesta vastasi Finska Hushållningssällskapet tuloksella 2,40. Nuorissa uuhissa Satakunnalla oli paras tulos eli 1,81 elossa olevaa karitsaa uuhia kohden.

Karitsapainot ja -tuotos

Korkeimmat kartisapainot saavutettiin Etelä-Karjalassa 19,09 kilolla, jossa oli nousua viimevuotisesta. Nuorten uuhien karitsoiden painossa ykkösenä oli Pohjois-Karjala 19,57 kilon ja toisena Uusimaa 17,08 kilon tuloksella.

Karitsatuotos kuvaa uuhien vuoden aikana syntyneiden karitsoiden ikäkorjattujen kuuden viikon painojen summaa. Tuotokset voidaan esittää kahdessa eri muodossa; kertaa kohden tai vuodessa uuhia kohden. Kaksi kertaa vuodessa karitsoivan uuhien tuotos voi nousta todella korkeaksi varsinkin, jos kaksi karitsointia osuu samalle vuodelle. Tihennettyä karitsointia, jossa sama uuhia karitsoi kaksi kertaa vuoden aikana tai kolme kertaa kahden vuoden aikana käytetään jonkin verran, mutta se ei ole kovin yleistä. Pohjois-Karjala sijoittui ensimmäiseksi tuloksella 35,16 kg/tuotosuuhia. Toisena oli Kymenlaakso 29,83 kg/tuotosuuhia. Useilla alueilla karitsatuotokset jäivät viime vuotta heikommiksi, vaikkakin alueellista vaihtelua esiintyi. Nuorissa uuhissa Oulu nousi ykköstilalle tuotoksella 43,87 kg/tuotosuuhia.

Uuhi-indeksi on tuotanto-ominaisuuksien mittari

Keskimääräinen karitsakuolleisuus on tuotosseurantaan kuuluvilla tiloilla matala. Yleisenä tavoitteena voidaan pitää alle 10 prosentin katraskohtaista kuolleisuutta. Suositus on, että kaikki syntyneet karitsat tallennetaan mukaan lukien keskenmenot, muumiot ja kuolleet syntyneet. Tallentamatta jättäminen vääristää tuloksia. Uuhi-indeksit otettiin käyttöön muutama vuosi sitten. Työkalun tarkoitus on helpottaa uuhien vertailua. Jalostusindeksien ajo tehdään viikoittain automatisoituna. Uuhien hoitopisteet eivät ole mukana indeksilaskennassa, mutta niiden avulla voi kirjata arvokasta lisätietoa talteen uuhien emo-ominaisuuksista. Lisäksi on mahdollista tallentaa eläinkohtaisia kommentteja talteen useissa tallennuskentissä.

Katso ohjeet ja videot: proagria.fi/palvelut/kotielaintuotanto/lampaiden-tuotosseuranta

Ahvenanmaanlammas- ja kainuunharmaspässien käyttö lisääntyi merkittävästi

Suomenlammas oli vuonna 2022 edelleen suosituin rotu noin 55 prosentin osuudella kaikista käytetyistä pässeistä. Kaikkien alkuperäisrotuisten pässien käyttömäärät nousivat. Merkittäväntä oli kainuunharmas- ja ahvenanmaanlammaspässien määrän nousu, koska tilanne on ollut pitkään huolestuttava. Tuontiroduista texel pitää hallussaan ensimmäistä sijaa ja sen käyttömäärä on noussut melko paljon. Muista tuontiroduista varsinkin ruotsalainen turkislammaskuori ja dorper ovat lisänneet suosiotaan viime vuosina. Itäfriisiläisen maitolammas- ja dorset-pässien käyttö on vähentynyt merkittävästi. Etenkin tuontiroduilla myös keinosiemennyksen käyttö on mahdollista, ja sen suosio on hieman lisääntynyt viime vuosina. Isälinjojen säilyttäminen ja sukusiitosasteiden seuranta on tärkeää kaikilla roduilla. Isälinjojen seurantaan ja harvinaisten yksilöiden löytämiseen on tulossa uusi työkalu, jota kehitetään Luken InVivo-hankkeessa. Rotukohtaiset jalostusohjesäännöt esittävät kunkin rodun jalostustavoitteet. Ohjesäännöt on julkaistu ProAgrian nettisivuilla:

proagria.fi/palvelut/kotielaintuotanto/lampaiden-kantakirja

Taulukko 3a. Tuotospässien rotujakautuma tuotosseurannassa 2012–2020

Rotu	Pässejä, kpl								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Suomenlammas	364	376	382	370	364	351	326	300	496
Kainuunharmas	106	110	89	75	76	82	54	63	107
Texel	78	103	108	98	117	102	102	91	130
Oxford down	43	47	43	42	43	35	39	33	26
Rygja	20	17	15	20	13	13	18	13	13
Dorset	14	19	17	15	16	14	8	14	9
Ahvenanmaanlammas	17	12	9	11	19	13	12	12	59
Ruotsalainen turkislammaskuori	3	2	1	5	7	7	8	11	21
Suffolk	4	3	3	5	8	10	9	10	14
Itäfriisiläinen maitolammaskuori				1	1	1	3	4	2
Dorper				3	1	3	4	1	12
Yhteensä	649	689	667	645	665	631	583	552	889

Karitsoineiden uuhien määrä

Useiden rotujen uuhimäärät lisääntyivät. Suomenlammas on edelleen suosituin rotu; niiden määrä lisääntyi 1 266 uuhella edellisvuodesta. Merkittävää lisäystä tuli myös texelillä ja ahvenanmaanlampaalla. Ahvenanmaanlampaan suosio on saatu nousemaan muun muassa aktiivisen yhteistyön ansiosta Fåreningen Ålandfåret ry:n kanssa. Suurin vähennys tuli oxford down -rodun karitsointimääriin. Risteytyksistä suosituin on suomenlammas–texel ja toiseksi suosituin suomenlammas–dorset -yhdistelmä eli finndorset. Viimevuotisen uuden yhdistelmän turkislammaskuori–suomenlampaan suosio lisääntyi. Uutena risteytyksenä listalle nostettiin suomenlammas–suffolk.

Taulukko 3b. Karitsoineiden uuhien rotujakauma 2014–2022

Rotu	Karitsoineita uuhia, kpl								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Suomenlammas	9 466	10 040	10 396	11 950	12 148	11 556	11 171	11 480	12 746
Kainuunharmas	1 143	1 136	1 104	1 302	1 237	1 276	1 148	1 193	1 259
Texel	958	1 108	1 090	1 235	1 334	1 407	1 459	1 667	2 156
Oxford down	311	346	361	378	342	328	257	306	278
Rygja	95	104	108	99	80	88	98	79	108
Dorset	130	123	162	158	142	157	141	136	151
Ahvenanmaanlammas	164	180	183	217	180	166	183	461	978
Ruotsalainen turkislammaskuori	17	35	35	51	66	81	69	127	143
Itäfriisiläinen maitolammaskuori	20	25	26	19	19	30	21	26	18
Suffolk	17	30	37	50	51	54	68	54	62
Suomenlammas-dorset				320	305	335	271	377	284
Suomenlammas-oxford down				81	73	59	39	40	32
Suomenlammas-texel				291	308	344	348	372	565
Ruotsalainen turkislammaskuori–suomenlammas								45	113
Suomenlammas-suffolk									111
Yhteensä	12 321	13 127	13 502	16 151	16 285	15 881	15 273	16 363	19 004

Tuotostulosten määrissä nousua useilla roduilla

Puhdasrotuisten tuotosseuranta-uuhien karitsointimäärissä tuli suurin nousu ahvenanmaanlampaalla, kainuunharmaalla, suomenlampaalla ja dorperilla. Määrä väheni eniten texelillä, oxforddownilla ja itäfriisiläisellä maitolampaalla. Kaikilla roduilla tuotostietoja voisi tulla paljon enemmän suhteessa karitsoineiden määrään. Suomenlammas säilytti odotetusti kärkisijan sekä karitsoineiden uuhien että tuotosuuhien määrässä. Kainuunharmas nousi ensimmäiselle sijalla sikiävyydessä 2,74 karitsaa/uuhi -tuloksella. Suomenlammas pysyi toisena sikiävyydellä 2,63. Kainuunharmas oli ensimmäisellä sijalla myös eloonjääneissä karitsoissa 2,46 karitsalla uuhta kohden.

Karitsatuotos oli korkein suffolk-rodulla 29,54 karitsalla uuhta kohden. Toisena dorset 27,59 karitsaa/uuhi-tuloksella.

Kuuden viikon painoissa kärkeen nousi suffolk 19,30 kilon tuloksella. Itäfriisiläinen maitolammas oli kakkossijalla tuloksella 18,90 kiloa ja kolmantena oxford down 18,29 kilon tuloksella. Aikuispainojen kärkeen vaihtui suffolk 83,56 kilon painolla, jättäen oxford downin toiseksi painolla 79,29 kiloa. Punnituksella pyritään seuraamaan aikuisten uuhien koon kehitystä. Tavoitteet määritellään rotukohtaisissa jalostusohjesäännöissä, jotka löytyvät lampaiden jalostusjärjestönä toimivan ProAgrian nettisivuilta. Nuoren uuhien tavoitepainona astutushetkellä voidaan pitää 80 prosenttia aikuisen uuhien painosta.

Suosituimpia nuorissa uuhissa olivat edelleen kainuunharmas, suomenlammas ja texel. Ilahduttavasti nuorille uuhille saatiin enemmän tuloksia lähes kaikilla roduilla. Ainoastaan itäfriisiläinen jätettiin pois, koska niille ei ollut tuloksia. Uutena nuoriin uuhiin nousi suffolk.

Nuorissa uuhissa kainuunharmas nousi kärkeen katraskoossa tuloksella 1,88. Suomenlammas jäi pienellä erolla toiseksi tuloksella 1,87 karitsaa uuhta kohden. Eloonjääneiden karitsoiden määrässä suffolk nousi kärkipaikalle 1,75 karitsalla uuhta kohden. Karitsatuotoksen osalta suffolk saavutti ensimmäisen sijan 27,32 tuloksella. Kuuden viikon karitsapainoissa nuorten ykköseksi nousi dorset 17,73 kilolla jättäen texelin 17,29 tuloksella kakkossijalle. Kolmanneksi tuli pienellä erolla suffolk 17,26 kilon tuloksella.

Taulukko 4. Uuhien rotukeskiarvot vuonna 2022

Rotu	Karitsoineita uuhia, kpl	Tuotos-uuhia, kpl	Synt. karitsoita, kpl	Eloon karitsoita, kpl	Karitsatuotos, kg/uuhi	6 vk paino, kg	Aikuis-paino, kg
Vanhemmat uuhet							
Ahvenanmaanlammas	933	929	2,12	1,90	11,53	10,26	41,83
Dorper	40	40	1,56	1,46	20,59	15,44	–
Dorset	123	123	2,15	2,09	27,85	18,12	68,61
Ruotsalainen turkislamm	133	84	1,83	1,73	18,98	15,49	54,59
Itäfriisiläinen maitolamm	18	18	2,04	1,91	16,68	18,90	72,71
Kainuunharmas	1 138	1124	2,74	2,46	26,53	13,90	65,46
Rygja	106	77	1,83	1,69	16,14	18,31	73,23
Suomenlammas	11 886	11 331	2,63	2,33	24,67	14,07	70,42
Texel	1 779	1 398	1,64	1,53	15,75	17,31	67,50
Suffolk	49	49	1,86	1,77	29,54	19,30	83,56
Oxford down	263	206	1,79	1,72	23,53	18,29	79,29
1-vuotiaat uuhet							
Ahvenanmaanlammas	47	47	1,62	1,49			
Dorset	28	28	1,19	1,19	21,28	17,73	
Ruotsalainen turkislamm	10	6	1,27	1,27			
Kainuunharmas	121	114	1,88	1,72	24,44	14,78	
Suomenlammas	861	800	1,87	1,68	21,33	12,93	
Texel	377	253	1,14	1,04	20,29	17,29	
Suffolk	13	13	1,75	1,75	27,32	17,26	
Oxford down	15	11	1,13	1,13	17,42	15,97	

Nyt myös ruotsalainen turkislamm ja dorper ovat mukana indeksilaskennassa.

Teuraiden lihaksikkuus on noussut

Teuraspaino eli ruhopainotavoite on yleensä vähintään 18 kiloa teuraskaritsan laatupalkkion vuoksi. Tuontiro-
duilla tilakohtainen tavoite voi olla korkeampikin. Teuraiden kasvatusaika pysyi edellisvuoden tasolla 236 päi-
vässä. Ruhopaino pysyi myös edellisvuoden tasolla 20,3 kilossa teurasruhoa kohden. O-luokka lihakkuudessa
on edelleen vallitsevin, siihen päättyy yli 50 prosenttia ruhoista. Kuitenkin lihaksikkaampaan R-luokkaan luo-
kitettujen määrä nousi merkittävästi. U-luokkaa saatiin edellistä vuotta enemmän. Korkeimman lihakkuuden
E-luokan määrä pysyi 0 prosentissa. Rasvaluokissa 2-luokan osuus on edelleen merkittävin, 60 prosentin osuu-
della kaikista tuloksista 3-luokan osuuden pysyessä edellisen vuoden tasolla.

Suomalaiset teurastamot suosivat vähärasvaisia ruhoja, joihin kuuluvat luokat 1 ja 2. Rodusta riippuen tavoit-
teena pidetään yleensä alkuperäisroduilla O2-luokkaa ja liharoduilla E-R 2 -luokkia. Teurastamot pyrkivät oh-
jaamaan hinnoittelulla teuraiden laatua. Virallisia teurasluokituksia valvoo Ruokaviraston toimeksiantona
Foodwest. Tulokset ovat arvokasta tietoa ruokinnan ja eläinjalostuksen onnistumisesta. Yhteistyö teurastulos-
ten saamiseksi suoraan teurastamoista tuotosseurantaan on käynnistynyt. Tuottajan luvalla teurastamon luo-
kitustiedot saa siirtymään tällä hetkellä kolmesta teurastamosta. Tulosten lukumäärä ei ole kuitenkaan lisään-
tynyt merkittävästi, joten luultavasti kaikki tilat eivät ole vielä ottaneet käyttöön ominaisuutta.

Taulukko 5. Teurastulokset

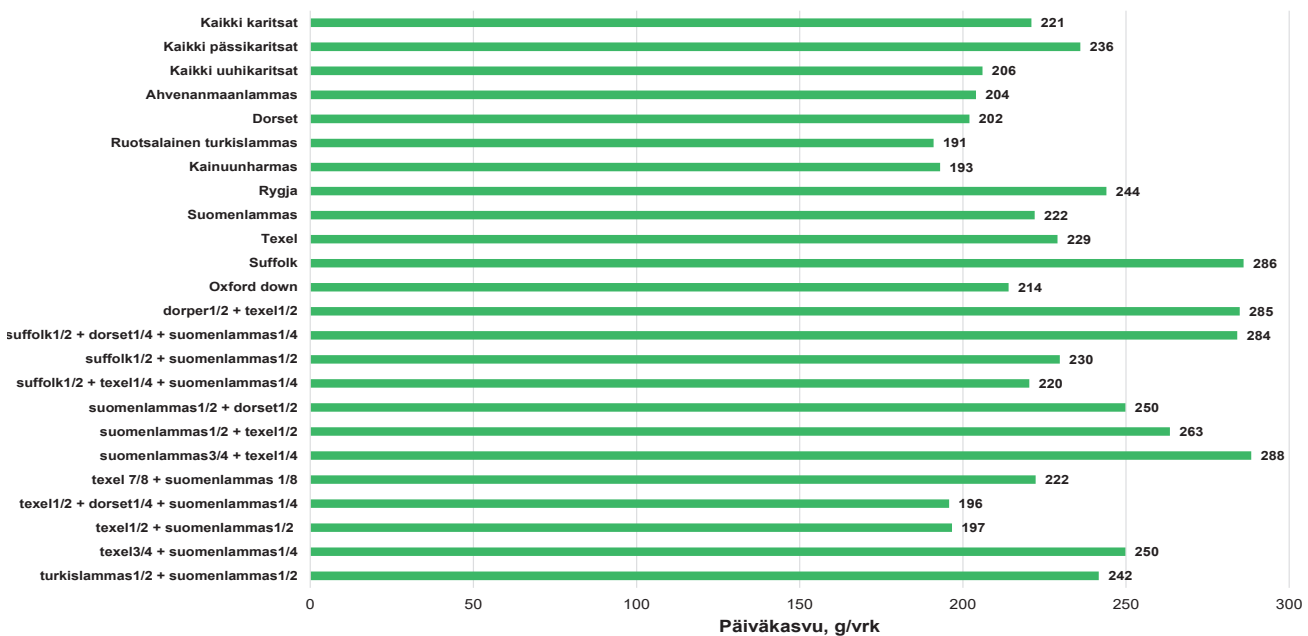
	Vuosi									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Karitsoita, kpl	4 598	5 255	6 915	6 063	6 898	6 393	7 024	7 578	6 558	7 540
Teuraspaino, kg	20,1	20,4	20,4	20,3	20,3	20,8	20,7	20,7	20,5	20,3
Teuras%	42	42	42	42	42	42	43	43	43	42
Kasvuaika, pv	246	254	252	251	251	253	251	244	231	236
Nettopäiväkasvu, g	87	86	87	84	85	87	86	89	81	73
Teurasluokat (%)										
E	2	2	1	1	0	1	0	0	0	0
U	3	4	5	4	4	5	4	5	4	6
R	22	18	17	16	18	17	18	20	28	36
O	68	71	69	70	70	71	71	72	67	56
P	6	6	8	8	8	6	6	3	2	2
Rasvaluokat (%)										
1	6	4	5	5	3	4	7	5	6	9
2	51	58	26	51	49	39	43	53	60	60
3	35	30	33	33	35	35	37	33	28	26
4	8	7	5	8	11	19	12	9	5	4
5	1	2	0	2	2	2	1	1	0	0

Risteytyksillä korkeimmat päiväkasvut

Taulukon 6 (sivulla 10) kasvuosuudessa ja Päiväkasvut-kuviossa 4 vertaillaan 6 viikon ja 4 kuukauden punnitusten välisiä päiväkasvuja. Kaikkien tulosten vertailussa pässikaritsoiden päiväkasvu on keskimäärin 30 grammaa uuhikaritsaita korkeampi. Parhaimpiin rotukohtaisiin päiväkasvutuloksiin ylsi puhdasrotuisissa karitsoissa suffolk 286 gramman päiväkasvulla. Toiselle sijalle tuli rygja 244 gramman kasvulla. Parhaan 10 prosentin karitsajoukon osalta päästään yli 300 gramman päiväkasvutuloksiin; suffolk 327 grammaa, rygja ja texel molemmat 304 grammaa.

Risteytyksistä suosituimpia ovat eristeiset texel-suomenlammasristeytykset sekä suffolk-suomenlammas sekä kolmiroturisteytys texel-dorset-suomenlammas. Parhaimman päiväkasvun saavutti suomenlammas ¾ + texel ¼ -risteytys niin keskiarvotuloksissa (288 grammaa) kuin parhaan 25 prosentin ryhmässä (336 grammaa). Parhaan 10 prosentin ryhmässä kasvut lähestyvät 400 grammaa. Suffolk-dorset-suomenlammas pääsi 392 gramman kasvuun. Erot keskiarvojen ja parhaan 10 prosentin välillä ovat melko suuria, joten panostaminen hyvää eläinainekseen, ruokintaan ja hoitoon kannattaa.

Kuvio 4. Keskimääräiset päiväkasvut roduttain vuonna 2022, g/vrk

Lammas- ja vuohiasiantuntijat

Lammas- ja vuohitilojen asiantuntija- ja tuotosseurantapalvelut järjestetään alueellisten ProAgria keskusten kautta. Sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

PROAGRIA ETELÄ-SUOMI

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala ja Finska Hushållningssällskapet
Kaie Ahlskog, 0400 731 811
Marja Jalo, 040 572 8387
Merja Hietämäki (lammaset ja tuse-tallennukset)

PROAGRIA ETELÄ-SAVO

Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala
Sari Heltelä, 040 593 7528
Niina Saastamoinen, 040 735 9912 (ruokinta-suunnitelmat)

PROAGRIA ETELÄ-POHJANMAA

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet
Milla Alanco-Ollqvist, 040 706 0558
Sini Sillanpää, 043 825 0526
Meri Pesonen, 050 309 0554

PROAGRIA OULU

Oulu, Kainuu ja Lappi
Anniina Säisä, 043 826 6492
Henna Lehtosaari-Vähäkuopus, 041 730 8242
Johanna Alamikkotervo, 043 827 1443 (uä-mittaukset, Lapin alue)

PROAGRIA KESKUSTEN LIITTO

Lammastuotannon asiantuntijat
Milla Alanco-Ollqvist ja **Kaie Ahlskog**.
Nettikatras-ohjelmiston asiakaspalvelu:
nettikatras@proagria.fi ja 09 8566 6010

Myös muut ProAgrian asiantuntijat ovat käytettävissäsi, katso lisää proagria.fi/asiantuntijat

ProAgria

Lammas- ja vuohituotannon kehittämissoppat löytyvät: proagria.fi/tietoa-meista/julkaisut/opaat

Käy tutustumassa!

Muistathan että **NEUVO**-rahoitus on käytössä esim. eläinten hyvinvointiin ja tilan kannattavuuteen liittyvissä asioissa. **Ota yhteyttä!**

Taulukko 6. Karitsapainojen ja kasvun parhaat vuonna 2022 (neljänneket ja 10 %)

Rotu	Kpl	Keskiarvo	Paras 25 % (alaraja)	Paras 10 % (alaraja)
3 päivän paino				
Kaikki karitsat	23 040	4,03	4,70	5,50
Kaikki pässikaritsat	11 606	4,14	4,80	5,70
Kaikki uuhikaritsat	11 434	3,91	4,50	5,40
Ahvenanmaanlammas	166	2,94	3,40	3,90
Dorset	185	5,60	6,20	6,70
Ruotsalainen turkislamm	97	4,72	5,15	6,20
Kainuunharmas	1 785	3,65	4,10	4,70
Rygja	55	5,25	5,90	6,12
Suomenlammas	14 407	3,69	4,20	4,80
Texel	1 880	5,22	5,90	6,60
Suffolk	99	5,57	6,30	7,00
Oxford down	273	5,61	6,40	7,00
Kuuden viikon paino				
Kaikki karitsat	13 013	14,92	17,28	19,92
Kaikki pässikaritsat	6 506	15,43	17,89	20,50
Kaikki uuhikaritsat	6 507	14,41	16,68	19,06
Ahvenanmaanlammas	85	10,30	12,37	14,04
Dorset	140	18,05	20,79	22,70
Ruotsalainen turkislamm	70	15,33	16,78	18,95
Kainuunharmas	1 246	13,90	15,70	18,55
Rygja	53	18,41	20,22	21,76
Suomenlammas	7 597	13,99	16,09	18,03
Texel	725	17,20	20,00	22,28
Suffolk	94	18,89	20,67	23,28
Oxford down	263	18,16	20,55	22,77
Neljän kuukauden paino				
Kaikki karitsat	11 482	32,45	36,93	41,27
Kaikki pässikaritsat	5 814	34,11	38,87	43,32
Kaikki uuhikaritsat	5 668	30,74	34,89	38,56
Ahvenanmaanlammas	55	23,90	26,82	29,22
Dorset	133	33,90	36,51	40,98
Ruotsalainen turkislamm	53	29,71	34,42	39,02
Kainuunharmas	972	29,15	33,14	36,45
Rygja	36	36,86	38,73	42,27
Suomenlammas	6 636	31,72	36,04	40,00
Texel	897	33,47	38,05	42,16
Suffolk	90	41,43	44,50	47,49
Oxford down	257	34,89	39,41	43,31
Kasvu				
Kaikki karitsat	9 869	221	261	302
Kaikki pässikaritsat	4 944	236	280	322
Kaikki uuhikaritsat	4 925	206	241	274
Ahvenanmaanlammas	20	204	218	265
Dorset	132	202	228	258
Ruotsalainen turkislamm	51	191	255	280
Kainuunharmas	884	193	232	269
Rygja	36	244	279	304
Suomenlammas	5 709	222	261	300
Texel	638	229	257	304
Suffolk	90	286	304	327
Oxford down	257	214	249	294
texell/2 + suomenlammas1/2	269	197	224	253
texell/2 + dorset1/4 + suomenlammas1/4	224	196	249	286
texel3/4 + suomenlammas1/4	151	250	280	369
suomenlammas1/2 + texell/2	122	263	302	338
texel7/8 + suomenlammas1/8	83	222	251	305
suffolk1/2 + suomenlammas1/2	70	230	255	344
turkislamm1/2 + suomenlammas1/2	61	242	265	293
suomenlammas1/2 + dorset1/2	59	250	279	324
suffolk1/2 + dorset1/4 + suomenlammas1/4	56	284	335	392
suffolk1/2 + texell/4 + suomenlammas1/4	50	220	226	322
dorper1/2 + suomenlammas1/2	45	213	230	249
texell/2 + suomenlammas1/4 + suffolk1/4	42	221	250	286
texell/2 + suffolk1/4 + suomenlammas1/4	27	223	251	266
suomenlammas3/4 + texell/4	23	288	336	357
turkislamm3/4 + kainuunharmas1/4	23	236	268	277
dorper1/2 + texell/2	15	285	314	332

Taulukko 7a. Parhaat pässit roduittain kasvuindeksin mukaan vuonna 2022 (jälkeläisiä vähintään 20 kpl)

Sjoi- tus	Jalostaja	Käyttötila v. 2022	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Kasvu- indeksi	4 kk jälk. lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Lohva Niina ja Ismo	Rautio Anni Emilia	FI000025543923	64	Lahtelan Etumies	2015	159	295
2.	Ollqvist Christer	Viitakoski ja Lauhalauma	FI000025701984	6	Raiku CO	2017	137	32
3.	Koivula Risto ja Joki-Kouhila Marjo	Rantamaa Keijo	FI000026141005	34	Kiviniemen Seonsiinä	2020	133	64
4.	Koro Juha ja Snellman Nina	Känsälä Marko	FI000025931298	12	Ylä-Härkösen Keisari	2018	130	26
5.	Lääkkö Erkki	Havia Simo	FI000026212562	8	Rantamaan Jooseppi	2020	129	87
6.	Koivula R., Joki-Kouhila M.	Kekäläinen Henriikka	FI000025794023	8	Kiviniemen Osinko	2017	126	57
7.	Pelson Vankila	Lääkkö Erkki	FI000025942300	45	Pelson Rasputin	2018	123	61
8.	Koivula R., Joki-Kouhila M.	Kailanen Sari	FI000025916591	65	Kiviniemen Riihjonkka	2019	122	182
8.	Santanen Timo, Seikku Outi	Lahasulan Säätö	FI000025922302	1	Seikun Keisari	2019	122	34
10.	Sorakari Essi, Pihlajasaaren	Sorakari E. Pihlajasaaren	FI000025897713	21	Pihlajasaaren Eino	2018	121	69
10.	Keränen Sirpa	Rautio Anni Emilia	FI000025906904	12	12. Jokirannan Ransu	2018	121	163
KAINUUNHARMAS								
1.	Sorakari Essi, Pihlajasaaren	Lohva Niina ja Ismo	FI000026179000	P	Pihlajasaaren Hoffman	2021	126	30
2.	Keränen Sirpa		FI000025903300	T	Kupsun T. Tolstoi	2017	123	74
3.	Kokemäen koulutila	Witka Sari	FI000026037867	L	Hulivili	2020	111	42
4.	Leppänen Helinä	Heikkilä Timo ja Raija	FI000025905007	A	Noittaan Levytys	2017	110	24
4.	Leppänen Helinä	Sorakari E. Pihlajasaaren	FI000025905192	P	Noittaan Muiden	2018	110	43
4.	Pelson Vankila	Heikkinen Antti	FI000026143508	L	Rölli	2020	110	31
7.		Koulutuskuntayhtymä Lappia	FI000025689791	M	Myllyn Julli	2016	108	28
8.	Kailanen Sari	Hokkanen Terhi	FI000025934453	R	Kurikkamäen Eevert	2019	107	55
9.	Leppänen Helinä	Silvennoinen Markus ja Mervi mty	FI000026002607	R	Noittaan Niitti	2018	106	59
10.	Koivula R., Joki-Kouhila M.	Witka Sari	FI000025916586	T	Kiviniemen Tiutti	2019	105	121
TEXEL								
1.	Annala Juha	Annala Juha	FI000026034907	UKR		2020	127	27
2.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000025965132	UKR	RT Pastori	2018	123	45
3.		Rantamaa Keijo	FI000025666894	DBV	Iisakki	2015	121	95
3.	Mikkonen Sarita	Hiipakka Pekka	FI000025593670	UKR	Suosaaren Robert	2016	121	333
5.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025701846	J	Joker CO	2016	119	98
6.	Mikkonen Sarita	Parikka Pia ja Anssi	FI000026041894	NDEP	Suosaaren Roger	2020	118	67
7.	Mikkonen Sarita	Seppälä Antti ja Mari	FI000026041900	UKR	Suosaaren Reilu	2020	116	131
8.	Mikkonen Sarita	Juho Jakkula	FI000025702556	UKR	Suosaaren Alwari Black stone	2017	112	65
8.	Mikkonen Sarita	Kantola Ilkka	FI000025816126	UKR	Suosaaren Diili	2018	112	74
8.	Ollqvist Christer	Jbs. Norrback	FI000026048536	DBV	Paxton CO	2019	112	81
OXFORD DOWN								
1.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596605	P	Sirolan Petja	2016	118	31
1.		Honkanen Roosa	UK014585700134	T	Weeton Travis	2016	118	80
3.		Heli Rosvall	UK014585700141	U	Weeton Udolf	2016	117	46
4.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000026043430	M	Sirolan Mufar	2020	114	22
5.		Honkanen Roosa	UK014585700145	S	Weeton Superman	2016	110	115
6.		Honkanen Roosa	UK014585700140	U	Weeton Uriah	2016	109	87
7.	Honkanen Roosa	Enberg Hannele	FI000025501062	N	N-Ninja	2014	107	66
8.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025464394	CI	CI-Richard	2016	106	34
9.	Summanen Asko	Mikkanen Anu	FI000025849611	F	Paavilan Okakuusi	2017	100	156
9.	Enberg Hannele	Honkanen Roosa	FI000025950231	CI	Woolenberg Caesar	2019	100	49
DORSET								
1.	JBS Norrback	Jordbrukssamman- slutning Norrback	FI000025921658	B	BU. Platon	2018	129	129
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142196	S	SB Simplikios	2020	112	112
3.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025806950	U	UB. Olavi	2017	105	105
4.	Westersträhle Mikael	Ek Per Karl Otto	FI000025574656	N	NF. Marley	2015	100	100
4.	Pesonen Helena	Westersträhle Mikael	FI000025865305	X	XF. Peter	2018	100	100
SUFFOLK								
1.	Moisander	Sipilä Kalle ja Mirkku	FI000025806798		Galju K Kojootti	2018	135	23
2.	Moisander	Seppälä Antti ja Mari	FI000025806749		APH. Su Franco	2017	116	351
3.	Moisander	Moisander	FI000026044862		APH. KarhunkainenHill	2020	115	20
4.	Moisander	Moisander	FI000025974427		Hill's Boy	2019	107	68
5.	Moisander	Moisander	FI000025806801		Gallagher	2018	106	49
5.	Moisander	Moisander	FI000025974434		Tomas 618	2019	106	31
7.	Moisander	Leppänen Helinä	FI000025806721	B	APH. Su Fletcher	2017	102	139
7.	Moisander	Westersträhle Mikael	FI000025806736	B	APH. Fortune	2017	102	176

Julkaisussa mukana jokaisesta rodusta 10 parasta, joiden indeksit ovat yli 100. Laajempi "Parhaat lampaat" -julkaisu löytyy ProAgrian nettisivuilta.

Taulukko 7b. Parhaat uuhet roduttain kasvuindeksin mukaan vuonna 2022

Sijoi- tus	Jalostaja	Käyttötila v. 2022	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Kasvu- indeksi	4 kk jälk.lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812271	64	Anne	2017	158	8
2.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812286	64	Asta	2017	157	10
3.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812269	64	Anu	2017	149	10
3.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812284	64	Aini	2017	149	8
3.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812288	64	Anelma	2017	149	9
6.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812285	64	Amanda	2017	146	10
7.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812270	64	Aada	2017	145	7
8.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812280	64	Aava	2017	144	9
8.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812282	64	Alina	2017	144	7
10.	Alamikkotervo Johanna	Alamikkotervo Johanna	FI000025486811	7	Vanhalan Liila	2014	142	18
10.	Rautio Anni Emilia	Rautio Anni Emilia	FI000025812274	64	Alisa	2017	142	9
KAINUUNHARMAS								
1.	Herrakunnan Lammas Oy Jaakkola	Herrakunnan Lammas Oy Jaakkola	FI000025960769	L	L. Pumpulienkeli	2018	140	6
2.	Keränen Sirpa	Keränen Sirpa	FI000026010144	T	T. Vekki	2019	131	1
3.	Leppänen Helinä		FI000026002449	A	Noittaan Nielu	2018	130	4
4.	Leppänen Helinä	Hirvonen Tiina	FI000026002448	A	Nefi	2018	129	1
5.	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	FI000025699244	A	A. Ompeluseura	2017	126	11
6.	Kokemäen koulutila	Kokemäen koulutila	FI000025603492	A	Daria	2018	124	3
6.	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	FI000026015100	R	R. Raketti	2019	124	2
8.	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	FI000025886299	P	P. Omenahyve	2017	123	6
9.	Niemeläinen Pekka	Isokummun Luomu Oy Kumpulainen	FI000025518190	R	Niemelän Rosanna	2014	122	19
9.		Herrak. Lammas Oy Jaakkola	FI000025528530	i	i. Kiikkumäen Asta	2014	122	13
9.	Niemeläinen Pekka	Isokummun Luomu Oy Kumpulainen	FI000025591634	R	Niemelän R. Ellu	2015	122	12
9.	Niemeläinen Pekka	Niemeläinen Pekka	FI000025819766	A	Niemelän +Gugguu	2017	122	7
9.	Leppänen Helinä	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	FI000026002407	P	Noittaan Natalia	2018	122	8
9.	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	FI000026015092	R	R. Rilla	2019	122	7
TEXEL								
1.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000025819477	UKR		2018	132	8
2.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025702036	DK		2017	131	6
2.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000026070657	UKP		2019	131	4
2.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000026163620	UKP		2021	131	2
5.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000026216047	UKR		2021	130	2
6.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000026103043	DAF		2020	129	3
6.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000026163590	UKP		2020	129	2
8.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025702044	DBV		2017	127	7
8.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025934914	DBV		2018	127	4
8.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000025819523	UKR		2019	127	6
8.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000026163621	UKP		2021	127	1
OXFORD DOWN								
1.	Heli Rosvall	Heli Rosvall	FI000025609689	U	Friidu of Heli's Oxford	2018	126	6
2.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025920000	R	Sirolan Ruth	2018	121	6
3.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000026043502	T	Sirolan Theresa	2020	120	2
4.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025920215	S	Sirolan Sandra	2019	119	4
4.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000026043501	T	Sirolan Tiffany	2020	119	2
6.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025712635	R		2016	117	7
7.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596586	R		2016	116	8
7.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596653	R	Sirolan Ronja	2016	116	4
7.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025841171	R	Sirolan Rosa	2017	116	8
10.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596621	R		2016	115	7
10.		Honkanen Roosa	UK014263800252	V	Horsley Vivian	2016	115	8
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025950196	N	N Angel	2020	115	1
AHVENANMAANLAMMAS								
1.		Nieminen-Luotola Eeva-Marja	FI000025544045	4	Vanilja	2014	133	8
2.		Launo Mikko, Toivonen Nina	FI000025103343	4	Ketzia	2010	126	5
3.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025042652	4	Aholaidan Elisabet	2012	124	10
4.	Silokangas Kaarlo	Silokangas Kaarlo	FI000025624560	8	Söpö	2016	123	8
4.	Juhola Jari	Taina Lindman	FI000025983414	7	A-U Minni	2018	123	1
6.	Sikka Katja	Silokangas Kaarlo	FI000025013281	1	Villa	2009	122	5
7.	Juhola Jari	Taina Lindman	FI000025983411	7	A-U Vappu	2018	121	1
8.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025492468	5	Aholaidan Kukka	2015	120	7
9.	Launo Mikko Toivonen Nina	Launo Mikko, Toivonen Nina	FI000025210158	7	Selma	2011	119	3
9.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025042657	4	Aholaidan Henrietta	2013	119	12
9.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025938322	4	P b	2018	119	3
DORSET								
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142081	F		2020	136	3
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807101	U		2017	131	9
2.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000026142089	A		2020	131	2
4.	Jbs. Norrback	Jbs. Norrback	FI000026033086	B	UTM22 BU. Riski	2019	129	2
5.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807102	U		2017	128	3
6.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000025807169	U		2017	127	7
7.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142027	F		2020	126	2
7.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500654	F	FN. Lady	2014	125	13
8.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807142	U		2017	125	6
10.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142070	B		2020	124	3
10.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142062	F		2020	124	3
10.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142066	A		2020	124	4
RYGJA								
1.	Kovala Urpo		FI000025759842	EN	Ragna	2017	126	4
2.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297320	F	Fjorgyn	2013	123	11
2.	Röykkälän lammastila, Fredin	Röykkälän lammastila, Fredin	FI000026075728	NC	Sunshine	2020	123	1
4.	Röykkälän lammastila, Fredin	Röykkälän lammastila, Fredin	FI000025845836	NB	NB Hilde	2017	122	3
5.	Kovala Urpo		FI000025997314	FN		2019	120	1
6.	Röykkälän lammastila, Fredin		FI000025845882	CN	Aada	2019	118	2
7.	Röykkälän lammastila, Fredin		FI000025845835	BN	Hanna	2017	114	1
8.	Röykkälän lammastila, Fredin	Röykkälän lammastila, Fredin	FI000025276737	NB	NB Asta	2018	113	3
8.	Kovala Urpo		FI000025997290	FN		2019	113	2
10.	Röykkälän lammastila, Fredin	Kovala Urpo	FI000025845874	CN	Ingrid	2017	112	4
10.	Röykkälän lammastila, Fredin	Hornborg Christian	FI000025347178	NB	NB Marie	2018	112	2

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Taulukko 7b jatkuu. Parhaat uuhet roduttain kasvuindeksin mukaan

SUFFOLK								
1.	Moisander	Moisander	FI000026138651			2021	125	1
2.	Moisander	Moisander	FI000026138710			2021	122	2
3.	Moisander	Moisander	FI000025974447			2019	121	1
3.	Moisander	Moisander	FI000026138701			2021	121	2
5.	Moisander	Moisander	FI000026138675			2021	120	1
6.	Moisander	Moisander	FI000026044931			2020	119	1
6.	Moisander	Moisander	FI000026138648			2021	119	2
8.	Moisander	Moisander	FI000025974431			2019	115	3
9.	Moisander	Moisander	FI000026138730			2021	114	1
10.	Moisander	Moisander	FI000025806790			2018	113	6

Taulukko 8a. Parhaat pässit roduttain lihantuotantoindeksin (väh. 100) mukaan vuonna 2022 (väh. 20 jälk.)

Sijoi- tus	Jalostaja	Käyttötila v. 2022	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Indeksit			Jälk. lkm
Lihan- tuotanto										
SUOMENLAMMAS										
1.	Lohva Niina ja Ismo	Rautio Anni Emilia	FI000025543923	64	Lahtelan Etumies	2015	146	104	102	221
2.	Koro J. ja Snellman N.	Niemelä Antti	FI000026061642	1	Ylä-Härkösen Napsu	2021	140	124	110	22
3.	Männistö Paula	Havia Simo	FI000026083286	6	Männistön Baxter	2020	136	140	118	68
4.	Koivula R. ja Joki-Kouhila M.	Rantamaa Keijo	FI000026141005	34	Kiviniemen Seonsiinä	2020	125	101	108	65
4.	Lohva Niina ja Ismo	Sjöberg Maria	FI000025787756	3	Lahtelan Ghost	2017	125	122	106	73
6.	Westersträhle Mikael	Mikkänen Anu	FI000025525576	80	Loisto	2014	124	129	122	154
7.	Westersträhle Mikael	Mty Hukkanen Juha, Mari, Ville	FI000025718935	81	Neumann	2016	123	114	104	101
8.	Lääkkö Erkki	Havia Simo	FI000026212562	8	Rantamaan Jooseppi	2020	122	107	110	47
8.	Lahtinen Sofia ja Lahti Juho	Lahtinen Sofia ja Lahti Juho	FI000026055706	7	Kummitus	2020	122	108	99	26
8.	Koro J. ja Snellman N.	Rantamaa Keijo	FI000025931376	12	Ylä-Härkösen Lankinen	2019	122	124	120	78
KAINUUNHARMAS										
1.	Iso-Junno Hannu ja Pirjo	Tmi Satuhaka, Lindgren Mariko	FI000025702281	R	Kivipellon Rustiikki	2017	128	125	122	56
2.		Keränen Sirpa	FI000025903300	T	Kupsun T. Tolstoi	2017	125	106	104	48
3.	Lohva Niina ja Ismo	Huuskola Anna	FI000025909483	T	Lahtelan Humanteri	2018	121	109	94	20
4.	Lohva Niina ja Ismo	Herrak. Lammas Oy Jaakkola	FI000025787728	T	T. Lahtelan Galleville	2017	120	119	110	23
4.	Leppänen Helinä	Volanto Päivi	FI000026116237	I	Noittaaan Roihahdus	2020	120	113	107	36
6.	Leppänen Helinä	Heikkilä Timo Ja Raija	FI000025292715	T	Noittaaan Zalama	2013	119	118	106	56
7.	Koivula R. ja Joki-Kouhila M.	Witka Sari	FI000025916586	T	Kiviniemen Tihti	2019	118	111	109	43
8.	Lohva Niina ja Ismo	Kurppa Juha	FI000025787713	T	Lahtelan Furtti	2016	115	116	110	126
8.	Herrakunnan Lammas Oy Jaakkola	Myllärinen Petri	FI000025886426	I	I. Osterivinokas apr	2017	115	108	93	45
10.	Ruokolainen Pekka	Tmi Satuhaka, Lindgren M.	FI000025521539	A	A. Saramon Makkara	2015	114	113	99	24
TEXEL										
1.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000025965132	UKR	RT Pastori	2018	140	118	106	20
2.	Rantamaa Keijo	Pisas Ranch Oy Karppinen Saul	FI000026057355	DN	RT Simasuu	2020	129	117	107	32
3.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000025965139	DN	RT Perämies	2018	128	119	106	24
4.	Mikkonen Sarita	Hiipakka Pekka	FI000025593670	UKR	Suosaaren Robert	2016	123	103	104	225
4.	Mikkonen Sarita	Seppälä Antti ja Mari	FI000026041900	UKR	Suosaaren Rellu	2020	123	108	113	85
6.	Mikkonen Sarita	Kantola Ilkka	FI000025816126	UKR	Suosaaren Diili	2018	119	107	107	65
6.	Mikkonen Sarita	Parikka Pia ja Anssi	FI000026041894	NDEP	Suosaaren Roger	2020	119	117	157	36
9.	Rantamaa Keijo	Eskola Ville	FI000025840006	UKR	RT Pennonen	2018	117	113	107	111
9.	Mikkonen Sarita	Parikka Pia ja Anssi	FI000026041905	UKW	Suosaaren Witcher	2020	117	132	177	30
11.	Kiiski Paula	Huittinen Miina	FI000025607672	DBV	Rovasti Prellu	2016	116	117	109	20
11.	Rantamaa Keijo	Eskola Ville	FI000025965130	UKR	RT Patruuna	2018	116	108	102	124
OXFORD DOWN										
1.	Honkanen Roosa	Pirttimäki Kimmo	FI000025596619	R	Sirolan Roope	2016	127	115	112	47
2.	Enberg Hannele	Honkanen Roosa	FI000025950231	CI	Woolenberg Caesar	2019	119	119	99	36
3.	Hankilanoja Juha	Hankilanoja Juha	FI000025967497	M	Hankilan Miihkali	2019	118	124	128	28
4.		Heli Rosvall	UK014585700141	U	Weeton Udolf	2016	117	95	78	33
4.	Enberg Hannele		FI000025950258	A	Al Aaro	2020	117	102	94	58
6.	Honkanen Roosa	Enberg Hannele	FI000025501062	N	N-Ninja	2014	116	112	111	42
7.	Enberg Hannele		FI000025464342	N	Pietrek	2015	114	107	104	189
7.	Summanen Asko	Mikkänen Anu	FI000025849611	F	Paavilan Okakuusi	2017	114	110	107	85
7.	Hankilanoja Juha		FI000025844856	F	Hankilan Fatso	2017	114	95	88	182
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025464394	CI	CI-Richard	2016	113	102	81	24
DORSET										
1.	Westersträhle Mikael	Naasko Jyri	FI000025806906	H	HN.Oliver	2017	118	119	113	51
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142196	S	SB Simplikios	2020	117	117	104	20
3.	Westersträhle Mikael	Pesonen Helena	FI000026042230	N	NU Rattle	2019	111	103	104	30
4.	Westersträhle Mikael	Englund Conny och Catharina	FI000025806885	B	BU. Octavio	2017	110	107	108	131
5.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025806950	U	UB. Olavi	2017	105	104	101	21
5.	Westersträhle Mikael	Naasko Jyri	FI000026042218	J	JU Ronald	2019	105	105	96	69
7.	Westersträhle Mikael	Ek Per Karl Otto	FI000025574656	N	NF. Marley	2015	103	107	114	280
7.	Pesonen Helena	Westersträhle Mikael	FI000025865305	X	XF. Peter	2018	103	110	104	43
RYGJA										
1.	Hornborg Christian	Mty Lehtonen J. & Suominen M.	FI000026294883	NC	Liten	2021	120	104	100	22
2.	Röykkälän lammastila, Fredin	Hornborg Christian	FI000025347185	NC	NC Leif	2018	117	107	100	27
3.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025759856	GD	Geir	2018	113	116	103	24
4.	Röykkälän lammastila, Fredin	Röykkälän lammastila, Fredin	FI000025504154	F	Röykkälän Spurtti Eversti	2014	112	124	95	34
5.	Äijälä Hanna	Mty Lehtonen J. & Suominen M.	FI000025694709	C	Wiljami	2017	108	101	86	85
6.		Röykkälän lammastila, Fredin	NO273231650012	NC	NC Harald	2015	107	88	81	48
SUFFOLK										
1.	Moisander	Moisander	FI000025806801		Gallagher	2018	125	120	90	32
2.	Moisander	Seppälä Antti ja Mari	FI000025806749		APH. Su Franco	2017	116	98	84	241
3.	Moisander	Perälä Petteri ja Tuija	FI000025710720		Elias	2016	110	106	111	70
3.	Moisander	Leppänen Helinä	FI000025806721	B	APH. Su Fletcher	2017	110	110	105	30
5.	Moisander	Moisander	FI000026044874		APH. Ikaros Scott	2020	109	109	105	108
6.	Moisander	Ek Per	FI000025710687	B	Ezreal	2016	108	103	92	21
6.	Moisander	Moisander	FI000025974434		Tomas 618	2019	108	100	120	98
8.	Moisander	Ruokonen Jani	FI000025710724	K	Late	2016	104	95	95	

Taulukko 8b. Parhaat uuhet roduttain lihantuotantoindeksin (väh. 100) mukaan vuonna 2022 (väh. 20 jälk.)

Sijoi- tus	Jalostaja	Käyttötila v. 2022	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Lihan- tuotanto	Indeksit Lihak- kuus	Muoto- arvostelu	Jälk. lkm
SUOMENLAMMAS										
1.	Sipilä Kalle ja Mirkku	Sipilä Kalle ja Mirkku	FI000025917529	6		2018	130	141	124	3
2.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000026144940	34		2021	129	119	119	1
2.	Havia Simo	Havia Simo	FI000026261162	6		2021	129	133	119	1
4.	Juha Koro ja Nina Snellman	Juha Koro ja Nina Snellman	FI000025931285	12	Ylä-Härkösen Kulaus	2018	128	111	108	3
5.	Mty Hukkanen Juha, Mari, Ville	Mty Hukkanen J., M., V.	FI000025931657	65	Liisu	2018	127	120	101	2
5.	Alamikkotervo Johanna	Alamikkotervo Johanna	FI000026043759	64	Vanhalan Raita	2019	127	122	123	1
5.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000026144858	12	RT Suklaati	2020	127	132	129	2
8.	Alamikkotervo Johanna	Alamikkotervo Johanna	FI000025275862	21	Vanhalan Kultakutri	2013	126	117	142	8
8.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000026144875	12	RT Spiraali	2020	126	128	131	2
8.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000025965067	12	RT Skye	2020	126	126	123	1
8.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000026057425	12	RT Sentraalisandra	2020	126	133	130	2
KAINUUNHARMAS										
1.	Kokemäen koulutila	Kokemäen koulutila	FI000026037771	L	Eeva	2019	133	137	125	2
2.	Leppänen Helinä	Tmi Satuhaka, Lindgren Mariko	FI000025499424	P	Noittaan Yötönyö	2014	132	123	114	6
3.	Tavia Satu	Tavia Satu	FI000025441711	I	I. Linnea	2014	128	135	137	7
3.	Herrakunnan Lammas oy Jaakkola	Herrakunnan Lammas Oy Jaakkola	FI000026015067	L	L. Rastas	2019	128	114	100	3
3.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000026116342	I	Noittaan Riemastus	2020	128	127	119	2
6.	Tavia Satu	Tavia Satu	FI000025526679	T	Melissa	2015	127	117	121	5
6.	Herak. Lammas Oy Jaakkola	Herak. Lammas Oy Jaakkola	FI000025960769	L	L. Pumpulienkeli	2018	127	89	87	4
6.	Lohva Niina ja Ismo	Lohva Niina ja Ismo	FI000025909553	T	Lahtelan Harmi	2018	127	110	100	2
6.	Herak. Lammas Oy Jaakkola	Herak. Lammas Oy Jaakkola	FI000026015100	R	R. Raketti	2019	127	105	98	2
10.	Herak. Lammas Oy Jaakkola	Herak. Lammas Oy Jaakkola	FI000025886299	P	P. Omenahyve	2017	126	104	98	4
10.	Herak. Lammas Oy Jaakkola	Herak. Lammas Oy Jaakkola	FI000026015052	P	P. Piritta	2018	126	117	90	4
10.	Koivula R., Joki-Kouhila M.	Marge Reiman	FI000025916646	T	Kiviniemen Tuutikki	2019	126	119	111	1
10.	Koivula Risto, Joki-Kouhila Marjo	Witka Sari	FI000025916647	T	Kiviniemen Tuomenkukka	2019	126	117	112	2
TEXEL										
1.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000026041849	UKW	Suosaaren Ellaria	2019	135	121	122	4
1.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000026041914	UKW	Suosaaren Aprilli	2020	135	122	122	3
3.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000025964992	UKR	RT Pörssi	2018	134	116	110	3
3.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000026144949	UKR	RT Tomera	2021	134	123	109	1
5.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000026144988	UKR	RT Topakka	2021	133	122	109	1
6.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000025778528	DN		2016	129	125	112	4
7.	Rantamaa Keijo	Eskola Ville	FI000025554356	DN		2014	126	126	109	6
7.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000026144861	DN	RT Siirappi	2020	126	120	109	1
9.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025702044	DBV		2017	125	106	98	5
9.	Rantamaa Keijo	Rantamaa Keijo	FI000026144910	DN	RT Seteli	2020	125	119	109	1
9.	Kohmo Hannu	Kohmo Hannu	FI000026129489	UKR	Sympis	2020	125	136	159	1
OXFORD DOWN										
1.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025712635	R		2016	130	120	112	5
1.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000026242560	CI		2021	130	127	113	1
3.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025920000	R	Sirolan Ruth	2018	129	114	105	3
4.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596621	R		2016	128	118	114	5
5.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000026242566	CI		2021	127	118	102	1
5.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000026242559	CI		2021	127	121	108	1
7.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025841171	R	Sirolan Rosa	2017	126	114	108	4
8.	Hankilanoja Juha	Hankilanoja Juha	FI000025967483	F	Hankilan Faxiina	2019	124	117	121	3
9.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025841117	R	Sirolan Reeta	2017	123	112	101	4
10.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596586	R		2016	122	107	97	5
10.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596653	R	Sirolan Ronja	2016	122	109	103	4
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025950152	CI	CI Vivan	2019	122	115	98	2
AHVENANMAANLAMMAS										
1.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025042652	4	Aholaidan Elisabet	2012	123	116	120	5
2.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025492468	5	Aholaidan Kukka	2015	113	106	112	4
3.	Juhola Jari	Sikka Katja	FI000025561494	2	Ali-Unkin Lili	2016	112	105	97	2
3.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025492492	7	Aholaidan Luna	2016	112	115	116	2
5.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025042657	4	Aholaidan Henrietta	2013	111	106	112	4
5.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025721648	4	Aholaidan Pinjata	2020	111	117	124	1
5.	Launo Mikko, Toivonen Nina	Launo Mikko, Toivonen Nina	FI000025476147	4	Tiirinkosken Lillan	2014	111	112	108	7
8.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Aholaidan tila, Alajoki Satu	FI000025492470	5	Aholaidan Ida	2014	109	102	111	3
8.	Launo Mikko Toivonen Nina	Launo Mikko, Toivonen Nina	FI000025476154	4	Tiirinkosken Lahja	2014	109	103	106	8
8.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025268349	2	Jystävä b	2012	109	106	101	8
8.	Aholaidan tila, Alajoki Satu	Huhtasaari Satu	FI000025943857	9	Aholaidan Ruiskaunokki	2021	109	102	99	1
DORSET										
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142081	F		2020	123	102	92	2
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025719044	B		2016	122	119	104	6
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807084	U		2017	122	115	102	5
2.	Pesonen Helena	Pesonen Helena	FI000026168766	N	NB. Tilly	2021	122	104	101	1
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026231336	X		2021	122	120	110	1
6.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142020	A		2020	120	114	98	3
6.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142021	A		2020	120	116	96	1
6.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026142070	B		2020	120	111	105	2
6.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000026142089	A		2020	120	103	83	1
6.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000026231324	J		2021	120	126	107	1
RYGJA										
1.	Kovala Urpo	Pietilä Vera Anastasia	FI000025759842	EN	Ragna	2017	130	110	102	2
2.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297320	F	Fjorgyn	2013	122	103	113	9
2.	Röykkälän lammastila, Fredin	Röykkälän lammastila, Fredin	FI000025845836	NB	NB Hilde	2017	122	100	106	3
4.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025759868	GD	Märta Louise	2018	121	113	114	3
5.	Röykkälän lammastila, Fredin	Röykkälän lammastila, Fredin	FI000025276737	NB	NB Asta	2018	119	104	90	3
5.	Kovala Urpo	Pietilä Vera Anastasia	FI000025997303	CN		2020	119	114	97	1
7.	Kovala Urpo	Pietilä Vera Anastasia	FI000025997244	EN		2019	118	110	92	1
7.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025997250	BN	Bodil	2019	118	108	102	1
9.	Röykkälän lammastila, Fredin	Röykkälän lammastila, Fredin	FI000025721791	DD	Soila	2016	117	108	98	5
9.	Röykkälän lammastila, Fredin	Hornborg Christian	FI000025347178	NB	NB Marie	2018	117	103	101	3

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

ProAgrian tuotosseuranta | 15

Taulukko 8b jatkuu. Parhaat uuhet roduittain lihantuotantoindeksiin mukaan

SUFFOLK

1.	Moisander	Moisander	FI000026044931		2020	131	121	107	1
2.	Moisander	Moisander	FI000026044930		2020	124	127	92	1
3.	Moisander	Moisander	FI000026138651		2021	121	101	99	1
4.	Moisander	Moisander	FI000025974447	432 x Tomas	2019	120	103	96	1
5.	Moisander	Moisander	FI000025974431	445 x Hill	2019	119	105	91	2
6.	Moisander	Moisander	FI000025974269	Gestasias	2018	118	115	93	4
7.	Moisander	Moisander	FI000025806790	Gess	2018	117	108	106	4
8.	Moisander	Moisander	SE000212418191	Smilla	2018	116	125	101	4
9.	Moisander	Moisander	FI000026138710		2021	116	96	96	1
10.	Moisander	Moisander	FI000026138730		2021	115	101	101	1

TAULUKKO 9. Tilojen tuotostiedot v. 2022, paremmuusjärjestys 6 viikon karitsatuotosten perusteella (yli 2-v. uuhet)

Sijoi- tus	Tila	Tuotos- uuhia, kpl	Karitsointi- kertoja	Synt. karit- soita, kpl	Eloon karit- soita, kpl	Karitsatuotos/ uuh kg	6 vko paino, kg
KATRASKOKO: 10-29							
1.	Sjöberg Maria	28	28	92	83	48	16
2.	Sorsa Ritva	10	10	39	31	45	14
3.	Leppänen Helinä	25	28	70	54	38	15
3.	Avelin Matti	16	16	49	44	38	14
5.	Balk Raija	28	28	87	77	37	13
6.	Helaakoski Jenna	28	28	79	61	36	16
6.	Tuominiemi Iida	22	22	62	51	36	15
6.	Koivuluoma Johanna	22	22	67	63	36	12
9.	Koivula Risto Joki-Kouhila Marjo	18	18	48	44	35	14
10.	Ypyä Juha ja Sirkka-Liisa	15	15	45	37	34	14
10.	Hellsten Ira	21	21	50	47	34	13
10.	Röykkälän lammastila, Fredin	19	21	40	33	34	18
10.	Hirvonen Tiina	20	20	50	46	34	15
KATRASKOKO: 30-49							
1.	Mäkinen Asko ja Heljä	37	37	115	103	46	17
2.	Hoffström Joakim	30	30	82	80	41	15
3.	Kurtti Johanna	34	34	90	87	39	15
3.	Tanja Vennelä	41	42	124	111	39	13
5.	Sikka Katja	48	49	107	94	38	18
6.	Lintunen Ann-Mari	40	40	99	93	37	16
6.	Uusi-Rauva Jussi	44	44	118	106	37	15
8.	Linnainmaa Aune	33	33	82	64	35	16
9.	Punkka Altti	39	39	88	78	33	16
9.	Axell Utbildning Ab	46	46	121	107	33	15
KATRASKOKO: 50-99							
1.	Hynninen Katariina	62	62	167	149	46	18
2.	Hautamäki Tomi	88	88	286	252	44	14
3.	Kekäläinen Henriikka	53	53	143	129	41	17
4.	Ruuska Mirja	80	80	244	222	39	14
5.	Wiljakka Juha ja Hankala Elina	64	64	207	168	38	14
6.	Juha Koro ja Nina Snellman	55	55	164	145	37	14
6.	Iso-Junno Hannu ja Pirjo	51	51	146	134	37	14
6.	Lääkkö Erkki	76	76	201	165	37	16
9.	Witka Sari	93	93	278	247	36	14
9.	Männistö Paula	102	102	270	249	36	15
KATRASKOKO: 100-149							
1.	Alamikkotervo Johanna	106	106	315	263	40	16
2.	Kailanen Sari	121	121	269	238	35	15
2.	Keränen Sirpa	109	109	279	255	35	15
4.	Jordbrukssammanslutning Norrback	128	128	224	207	31	18
5.	Havia Simo	104	104	251	221	30	15
5.	Honkanen Roosa	110	110	197	188	30	18
7.	Niemi-Erkkilä Saija	101	101	248	183	29	13
7.	Sjögård Kaj	102	113	289	251	29	13
9.	Leinonen Juha Petri	116	116	285	264	28	13
10.	Haipus Kari ja Kati	136	136	288	261	26	16
10.	Rantamaa Keijo	104	104	212	190	26	16
10.	Siri Taalas	116	116	241	230	26	18
KATRASKOKO: 150-							
1.	Laine Peppi	157	157	378	349	38	17
2.	Seppälä Antti ja Mari	239	239	465	450	36	19
3.	Rissanen Matti	163	163	326	291	30	17
3.	Parikka Pia ja Anssi	214	216	512	441	30	15
3.	Väinölä Päivi	241	242	567	499	30	15
6.	Westerström Mikael	171	171	332	319	29	18
6.	Piesala Eemeli	345	346	897	866	29	13
8.	Ollqvist Christer	167	167	289	272	28	17
9.	Hiipakka Pekka	187	190	315	298	26	16
10.	Herrakunnan Lammas oy Jaakkola	208	209	504	405	24	12

Tilakohtaisten tuotostietojen mukaan katraskokoluokan kolme parasta tilaa palkitaan Valtakunnallisten lammaspäivien yhteydessä syksyllä.

Dorper – rotu joka pudottaa villansa

– Villa lähtee tippumaan vatsan alta, kunnes selkään jää vain ka-pea kaistalle, dorperjalostaja Lolo Sörelius kertoo.

Lolo Sörelius ja Jan Thieme.

DORPER on Etelä-Afrikassa 1950-luvulla jalostettu liharotu, jossa on risteytetty dorset horn -pässejä blackhead persian -uuhien kanssa. Pässi painaa noin sata kiloa, uuhi 70–86 kiloa. Väriltään dorper on valkoinen, pää ja kaula ovat mustia. Paitsi että rotu tiputtaa villansa, se on tunnettu sekä sitkeydestään – rotu pärjää sekä kuumissa että kylmissä olosuhteissa – että hyvästä loisensietokyvystään.

Lolo Sörelius ja Jan Thieme ovat ruotsalaisia dorperjalostajia. He ovat jo eläkeikäisiä, ja luopuivat äskettäin suuresta 320 uuhien tilastaan. Heillä oli tuolloin myös muita rotuja kuin dorper. Heidän ensimmäinen dorperinsa oli El Capitain, tai ihan Kaptenen vaan ruotsiksi, joka tuli Ruotsiin ensimmäiselle omistajalleen alkiona Kanadasta. Heille Kaptenen muutti vuonna 2011.

Syyskuusta 2022 lähtien Lolo ja Janne jatkavat dorperin jalostustoimintaa pienemmällä tilalla nimellä Kuseboholms Lamm. Täällä heillä on noin 25 uuhia, ja eläimiä myydään ainoastaan eloon.

Tilan dorperit ovat kaikki erittäin korkealaatuisia, ja suurimmalla osalla on korkein mahdollinen jalostusarvostelu. Lolo kertoo, että he saavat arvostelluista dorperuuhistaan keskimäärin 15000 kruunua, parhaimmista jopa 25000 kruunua. Pässeistä maksetaan 30000 kruunua.

Jalostuksessa noudatetaan eteläafrikkalaista jalostusstandardia.

– Esimerkiksi utareiden ja hännänalusen tulisi olla pigmentoituja. Tämä juontaa juurensa Etelä-Afrikkaan, jonka auringonpaisteesta pigmentointi suoja eläintä syövältä, kuten myös selkään jäävä karvakaistale, Lolo mainitsee esimerkkinä.

Hän on aktiivinen rotuyhdistyksessä Svenska Dorperföreningen, jonka kautta

Lampola on rakennettu vanhaan hevostalliin.

järjestetään esimerkiksi koulutuksia, ulkomaisia arvostelutuomareita Ruotsiin, sekä eläinten ulkomaanvientiä ja -tuontia.

Onnistuneita adoptioiteja

Tavoitteena on kaksi karitsaa per uuhi, ja tilalla käytetään adoptiota. Kaikki uuhet ultrataan.

– Pakastan sikiönestettä, jotta sitä on aina saatavilla. Kun vain yhtä karitsaa odottava uuhi on karitsoimassa, otan sikiönesteen

pakastimesta ja lämmitän sen kädenlämpöiseksi. Sidon adoptoitavan karitsan jalat, jotta se pysyy makuulla maassa, ja vaaletan sen sikiönesteellä. Lasken sitten karitsan uuhien eteen juuri ennen kuin se synnyttää oman karitsansa. Tällä tavoin olen onnistunut adoptiossa jopa viikon vanhan karitsan kanssa, Lolo kertoo.

Kuseboholms Lammilla vierailtiin osana Lampaanlihan tuotantoketjun kehittämisen -hankkeen opintomatkaa helmikuussa.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Anna Kujala

Harmaan kiharan pauloissa

Göberga Hultin tilalla talja on näytöksen primadonna, vaikka liha on virallisesti pääroolissa. Gotlannin turkislampaan taljoista tehdään omassa ateljeessa upeita asusteita – ja tähän tarinaan liittyy myös yksi suomalainen.

RUOTSISSA, lähellä Tranåsın kaupunkia sijaitsevalla tilalla päästiin vierailemaan Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hankkeen opintomatkalla. Meitä ensimmäisenä vastassa oli **Inger Monson**, joka miehensä **Stefan Barckin** kanssa osti Göberga Hultin tilan vuonna 1979. Investoinnin taustalla oli heidän kiinnostuksensa lampaanjalostukseen ja turkiksiin. Alusta asti rotuna on ollut gotlannin turkislammasta.

Sukupolvenvaihdos tehtiin vuonna 2012, ja tila on nyt Ingerin tyttären **Jenny Anderssonin** perheellä. Jenny ottaa vieraat vastaan lampolassa, joka rakennettiin vuonna 1981.

– Meillä on 130–140 uuhia, ja karitsointi alkaa maaliskuun puolivälissä. Uuhet on ultrattu tammikuussa, ja jaettu ryhmiin karitsamäärän ja uuhien iän mukaan, Jenny kertoo tuotannosta. Lisärehua annetaan tarpeen mukaan, varsinkin nuorille uuhille.

Toukokuussa kaikki eläimet pääsevät ulos laitumille. Luonnonlaitumia on käytössä 32 hehtaaria, ja lisäksi 10 hehtaaria viljeltyä peltoa. Heinäkuussa Jenny arvostelee eläimet, valitsee eloon jäävät ja teuraat, ja jakaa karitsat ryhmiin. Viimeiset teuraat lähtevät marraskuussa HK Scanin teurastamolle Linköpingiin. Yhdessä teurasterässä on noin 50 eläintä, ja eriä on 3–5 vuodessa.

Jalostukseen valitaan uuhet jalostusarvojen perusteella, mutta Jenny luottaa paljon myös omaan, pitkään kokemuksiinsa. Uuhien valinnassa taljojen laadulla ja hyvillä emo-ominaisuuksilla on suuri painoarvo. Eloon jätetään enemmän kuin omassa tuotannossa tarvitaan. Tila on virallinen jalostuslampola, joka myy jalostuseläimiä.

– Myyn vuosittain 2–3 pässiä huutokaupassa, ja hinnat ovat yleensä 20000–25000 kruunua. Uuhista saan 3200–3700 kruunua, Jenny kertoo.

Hän myös ostaa yhden pässin joka toinen vuosi huutokaupasta.

– Olen tosi tarkka, ja ostan ainoastaan kokeneilta lampureilta, jotta tiedän mitä saan.

Harmaan eri sävyt

Kaikki villa ja taljat hyödynnetään. Jenny kertoo, että hän lajittelee villan kolmeen erisävyiseen harmaaseen – tumma, keskivaalea ja vaalea – ennen kehräämölle lähettämistä. Langat myydään tilakaupassa, ja niistä tehdään myös neulottuja tuotteita

Göberga Hultin kantavia uuhia helmikuussa. Tilalla pidetään gotlannin turkislammasta täydellisenä rotuna: liha, villa, taljat ja luonnonhoito. Lisäksi rodulla on hyvät emo-ominaisuudet. Tilalla tuotetaan noin 260 karitsaa vuodessa, eli uuhet poikivat keskimäärin kaksi karitsaa.

myyntiin.

– Tilakaupan lisäksi myymme tuotteitamme verkossa sekä muutamilla messuilla.

Ja nyt päästään taljoihin – sekä siihen alussa mainittuun suomalaiseen. Annetaan puheenvuoro Inger Monsonille, joka ottaa meidät vastaan tilamyymälän ja ateljeen puolella.

– Noin 25 vuotta sitten tänne tuli suomalainen mies, **Eero**, joka oli käymässä Linköpingissä asuvan siskonsa luona. Hänellä oli mukanaan vanha kulunut vihreä turkislakki, niin sanottu koivistolainen. Hän kysyi, voisinko tehdä hänelle uuden, yhtä hyvän, vihreän lakin. Hän piti lakista niin, ja oli käyttänyt sitä pitkään. Lupasin

Jennyllä ingerin kehittämä versio koivistolaisesta turkislakista.

Tuotteita taljoista ja villoista.

yrittää, ja lähdin kehittämään lakista hie-
man paranneltua mallia, Inger kertoo.

Tarinalla on onnellinen loppu – Ero sai
uuden vihreän lakin.

– Tämän lakin muoto on erittäin hyvä, ja
se sopii niin kalastajalle, lapselle kuin tädil-
lekin. Lakkia voi pitää monella eri tavalla,
Inger sanoo, ja Jenny demonstroi vieraili-
joille miten lakki istuu päähän.

Ateljé Guld tackan oli täydessä toiminnassa
jo ennen Eeron vierailua, jonka seuraukse-
na turkislakki tuli tuotevalikoimaan. Esi-
merkiksi erilaiset turkisliivit ovat kuuluneet
tuotevalikoimaan pitkään. Rakennus, jonka
yläkerrassa Ateljé Guld tackan ja alakerrassa
tilamyymälä toimivat, rakennettiin 1991.

– Kun aloitin, tämän tyyppistä toimintaa
ei juuri ollut, Inger muistelee.

Muokkaamalla tärkeä rooli

Tilan taljat, joita Ateljé Guld tackanissa
käytetään, muokataan lähellä sijaitsevassa
Tranås Skinnberedningissä, johon tilalla
on vahvat siteet. Jenny Andersson on yksi
Tranås Skinnberedningin seitsemästä osaka-
asta, ja Inger Monson oli 1990-luvulla
mukana pelastamassa muokkaamon toi-
minnan.

Tranås oli koko 1900-luvun tunnettu

Inger esittelee tyynyn valmistusta ateljeessa. Tyynyn pohjataljaan leikataan lammaskuvio, johon tulee eriväristä taljaa. Kuvassa myös Petri Leinonen.

Eemeli Piesala kokeilee miesten turkisliiviä.

turkiskaupunki. Huipulla oltiin 1960- ja
70-luvuilla. Tuolloin kaupungissa toimi
noin 200, pääasiassa tarhattujen turkis-
eläinten, turkiksiin keskittyntä yritystä,
jotka työllistivät tuhansia. 1980-luvun
lopulla turkisten kysyntä hiipui, ja suurin
osa yrityksistä lakkautettiin. 1989 loppui
myös AB Tranås Skinnberederin toiminta,
kunnes kaksi lammastilaa, eli neljä lampu-
ria, ostivat yrityksen vuonna 1990 ja Tranås
Skinnberedning aloitti toimintansa. Hei-
dän tavoitteenaan oli muun muassa pelastaa
taljojen muokkaukseen liittyvä tietotaito ja
parantaa lammasyritysten kannattavuutta
tuottamalla laadukkaita, kotimaisia taljoja.
Tranås Skinnberedning muokkaa nykyään

Ateljeen työtila.

ainoastaan lampaantaljoja, ja on tässä Ruot-
sin suurin toimija.

– Koska moni turkisalan yritys lopetti
näinä aikoina, sain ostettua halvalla esimer-
kiksi työpöytiä, turkiskoneita ja valaisimia
omaan ateljeeheni 1990-luvun alussa, Inger
muistelee.

Hänen kiinnostuksensa turkiksiin ei ole
keskittynyt pelkästään turkistuotteisiin,
vaan myös itse turkikseen ja sen ominai-
suuksiin. Inger oli esimerkiksi mukana ke-
hittämässä Tranås Skinnberedningin pestä-
vien taljojen muokausprosessia.

Ateljé Guld tackan työllistää Ingerin li-
säksi kaksi muuta henkilöä osa-aikaisesti.

KIRJOITTAJA

Anna Kujala

KUVAT

Aija Hytönen

Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen

Uusien rotujen tuonti Suomeen

Moni lampuri on miettinyt ja haaveillut uuden lammastuotteen tuomisesta tilalleen ja samalla Suomeen.

ELÄINTEN TUONNIN osalta ohjeet löytyvät Ruokaviraston kotisivuilta. Paikalliset eläinlääkärit, lammassiantuntijat ja ETTY ovat auttaneet tiloja neuvoilla.

Elävien eläinten tuonnilla saadaan nopeasti jalostusmateriaalia Suomeen. Viimeiset tuonnit ovat olleet Ruotsista. Tuonnit vaativat hyvän suunnittelun. Niihin pitää hakea tuontiluvat, järjestää tutkimukset tuontilampaille ja löytää sopiva kuljetusfirma, jolla on luvat pitkille eläinkuljetuksille ulkomailta.

Tuonnin jälkeen eläimet on pidettävä karanteenissa. On tärkeää, että ohjeita noudatetaan, ettei tuontieläinten mukana tulla eläinsairauksia Suomeen.

Keinosiemennys ja alkiot

Keinosiemennys ja alkiot ovat toinen mahdollisuus uuden rodun maahantuontiin.

Keinosiemennyksen avulla tuodaan usein jalostusmateriaalia nykyisen populaation täydentämiseksi. Esimerkiksi texel-, suffolk-, dorset- ja oxford down -rotujen täydennystä on ostettu Hollannista, Ruotsista, Tanskasta, Iso-Britanniasta ja Latviasta. Materiaalin voi tuoda maahan tuottaja itse tai se tehdään keinosiemennysfirman kautta.

Uusien rotujen osalta, jossa tavoitteena on puhdasrotuisen eläimen saanti, prosessi kestää muutaman vuoden.

Border leicester

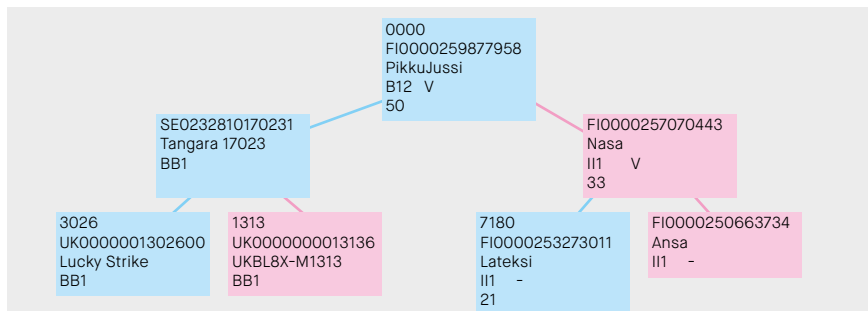
HH Embryo osti Suomeen border leicesterin siementä, ja tilat olivat kiinnostuneita kokeilemaan uutta rotua.

Sikka Talun emäntä on ollut mukana keinosiemennyskurssilla, ja sen takia tilalla voidaan itse keinosiementää omia uuhia.

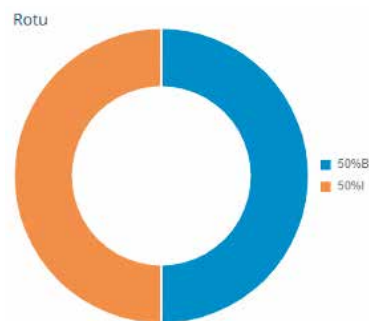
Katja Sikka käytti border leicesterin siementä itäfriisiläisen maitolampaan siementämiseen, ja muutama uuhi tuli kantavaksi. Syntyi pässi PikkuJussi huhtikuussa 2018, jonka emä on itäfriisiläinen maitolammas. Viereisellä sivulla olevassa kaaviossa esitetään suvut NettiKatrass-ohjelmasta. PikkuJussi-pässiä on käytetty tilalla risteytyseläinten kasvattamiseen. Yllä esimerkinä 75 % friisi ja 25 % leicester pikkupässin kuva.

Leicester tuo lisää kokoa ja kasvunopeutta. Samalla karitsoiden hieno ulkomuoto tuo iloa tekemiseen. Puhtaita border leicester-eläimiä ei ole Suomessa, koska siihen tarvitaan myös puhtaita uuhia tai pitempi jalostustyö, mikä taas edellyttää uusien siemen-

PikkuJussin sukutaulu.

Katja Sikka ja aikuinen PikkuJussi, joka on itäfriisiläisen ja border leicesterin risteytys.

Alkiopässi 9446 Lillgårdin Alvar Takapajulan tilalla.

annosten ostoa Suomeen.

Dorper

Dorper-rotua on tuotu Suomeen kahdella eri tavalla. Pari tilaa on ostanut dorperuuhia ja -pässejä Suomeen elävänä ja tuonnit ovat onnistuneet. Yksi tila on käyttänyt alkiosiiirtoon ulkomaisten asiantuntijoiden apua ja jalostukseen saatiin todella laadukas jalostusmateriaali.

Dorper-rodun jalostajien on nyt mahdol-

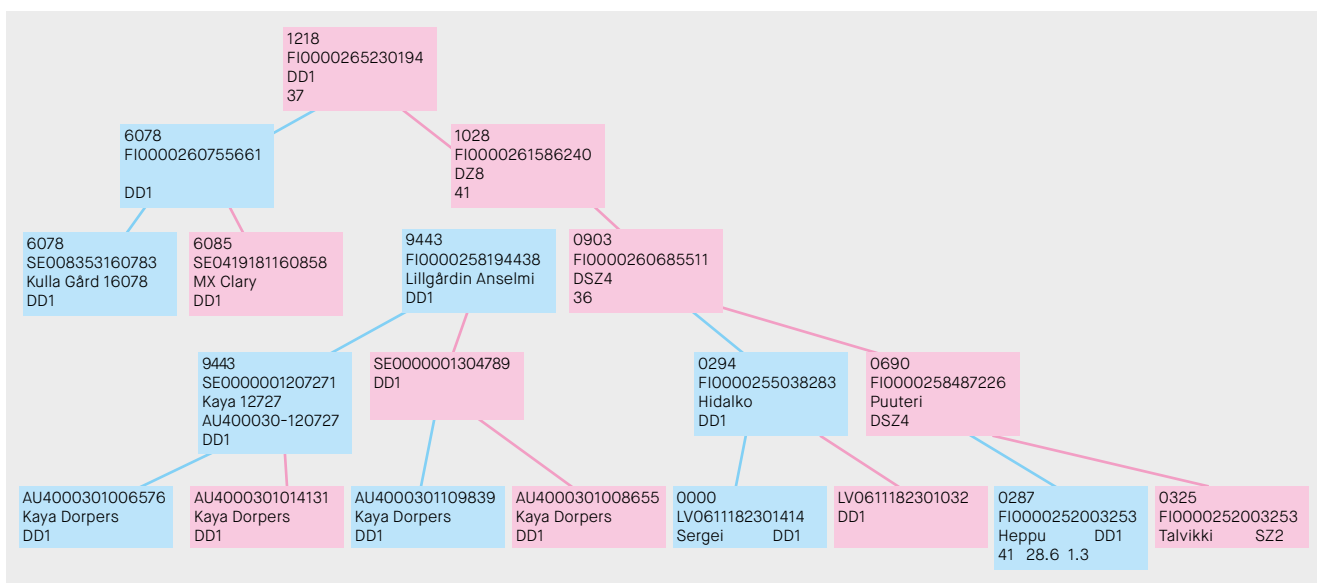
lista kasvattaa puhdasrotuisia lampaista. Samalla osa tiloja käyttää eri polveutumisella päsejä ja nyt on syntynyt 100 % puhtaita dorpereita monen vuoden jalostuksen tuloksena.

ProAgria ei pidä dorperin kantakirjaa, mutta NettiKatrass-ohjelmassa löytyy rotukoodi, ja tuotostuloksia on mahdollista seurata valtakunnallisesti ja samalla tehdä astutuslistoja, niin että pystyy seuramaan sukusiitosta.

KIRJOITTAJA

Kaie Ahlskog,

yhteistyössä **Sikka Talu** ja **Takapajulan tila**

Kaaviossa esitetään dorperkaritsan polveutuminen.

Vuoden 2022 eläintautitutkimusten

Lampaiden ja vuohien tautitilanne pysyi hyvänä eikä vakavia tarttuvia tauteja todettu. Uutena löydöksenä Ruokaviraston tutkimuksissa todettiin maailmalla yleisesti esiintyvää, eläinten hyvinvointia heikentävää ja tuotantotappioita aiheuttavaa sorkkamätää.

KIRJOITTAJA
Teija Kokkonen
Ruokavirasto

VUONNA 2022 tutkittiin patologis-anatomisesti Ruokaviraston Helsingin, Kuopion, Seinäjoen ja Oulun toimipaikoissa yhteensä 119 pienmärehitjänäytettä, joista lampaista oli 110 ja vuohia 9. Näytteitä tutkittiin jonkin verran enemmän kuin edellisessä vuonna (103 näytettä v. 2021).

Näytteiden tutkimussyitä olivat sairauden tai kuolinsyyn sekä luomisen syyn selvitys ja lihan tarkastus. Näytteistä 7 oli lihan tarkastuksen yhteydessä otettuja. Eläinsuojeluongelmiin liittyvien epäilyjen vuoksi valvontaeläinlääkärin lähettämää näytteitä

Muumioitunut sikiö. Toksoplasmoosissa vuonueissa voi tyypillisesti esiintyä muumioituneita ja eri vaiheissa kuolleita sikiöitä sekä heikkoja ja normaaleja vastasyntyneitä. Toksoplasman pääisäntä on kissa.

tutkittiin kuudesta lampaiden pitopaikasta, joista yhdestä tutkittiin myös vuohia.

Toksoplasmoosi aiheuttaa sikiökuolemia ja heikkoja vastasyntyneitä

Luomisen syyn selvittämiseksi tutkittiin patologis-anatomisesti yhteensä 16 näytettä yhdeksältä lammastilalta. Yhden tilan näytteissä todettiin *Campylobacter fetus*

-bakteerin aiheuttama luominen. Kampylobakteerit ovat suolistobakteereita, jotka voivat levitä veriteitse kohtuun ja aiheuttaa satunnaisia luomisia. Lisäksi yhdellä tilalla luomisen aiheuttaja oli *Listeria monocytogenes*- ja toisella *E. coli*-bakteeri.

Yhdessä täysiaikaisessa karitsoinnissa oli pieni ja heikko vastasyntynyt karitsa sekä jo muumioitunut sikiö. *Toxoplasma gondii*-alkueläin todettiin muumioituneen sikiön aivoissa. Toksoplasmoosissa vuonueissa voi tyypillisesti esiintyä muumioituneita ja eri vaiheissa kuolleita sikiöitä sekä heikkoja ja normaaleja vastasyntyneitä. Toksoplasman pääisäntä on kissa ja erityisesti nuoret kissat voivat levittää tartuntaa ulosteissaan.

Lisäksi yhdellä sikiöllä todettiin selkäytimen kehityshäiriö ja toisella vastasyntyneellä karitsalla oli sydämen kehityshäiriö.

Hemonkkoosi on merkittävä kuihtumisen ja anemian syy aikuisilla lampailla ja vuohilla

Valtaosa sairauden syyn selvitysnäytteistä oli kokonaisia eläimiä, pääosin nuoria karitsoita tai kilejä. Tavallinen löydös oli juoksumahan tai suoliston loistartunta (*Strongylida*-lahkon sukkulamadot tai *Eimeria sp.*-kokkidit) ja siihen liittyvä ripuli tai kuihtuminen.

Anemiaa ja laihtumista aiheuttavia *Haemonchus contortus*-sukkulamatoja todettiin kahdeksan lammastilan ja yhden vuohitilan näytteissä. Poikkeuksena muihin suolistolohistartuntoihin hemonkkoosia todettiin enimmäkseen aikuisilla lampailla.

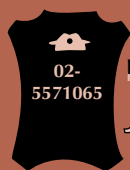
Lihantarkastuksen yhteydessä otetuissa näytteissä todettiin kolmen tilan lampaisa pieniä maksamatoja (*Dicrocoelium dendriticum*). Pieni maksamato on tavallisesti lihan tarkastuksen sivulöydös eikä se juurikaan aiheuta oireita. Koiran heisimadon aiheuttamia loirakkuloita (*Cysticercus tenuicollis*) todettiin sivulöydöksenä kahden lampaan vatsaontelossa.

Listerioosi ja keuhkotulehdukset ovat tavallisimpia bakteeritauteja

Yhdellä karitsalla todettiin *Listeria monocytogenes*-bakteerin aiheuttama yleistulehdus. Hermomuotoista listerioosia todettiin kahdella uuhella ja yhdellä kutulla sekä yhden tilan karitsoilla.

Keuhkotulehdusnäytteistä eristettiin kahdelta tilalta *Mycoplasma ovipneumoniae*, joka aiheuttaa tavallisimmin lievää, kroonista yskää, mutta voi altistaa myös vakavammille taudinaiheuttajille. *Mannheimia haemolytica* oli keuhkotulehduksen aiheuttaja kolmen tilan karitsoilla ja yhdellä karit-

Muokkaamme lampaanvuotanne
KORISTETALJOIKSI
Myymme myös erilaisia lammasturkist tuotteita

**NAHKA
JALOSTAMO Oy**

38600 LAVIA

www.nahkajalostamo.fi
puh. 02 557 1065

satoa

salla se oli aiheuttanut yleistulehduksen.

Aktinobasilloosi (*Actinobacillus lignieresii*) oli aiheuttanut paiseita ja imusolmuketulehduksen kahdella nuorella lampaalla. Imusolmuketulehdusongelmissa tulisi sulkea bakteeriviljelyllä pois tarttuva imusolmuketulehdus, kasösi lymfadeniitti (CLA), jota ei ole todettu pienmärehitijöillä Suomessa.

Ruokinnanmuutosten tai ylensyönnin aiheuttamaa *Clostridium perfringens* tyyppi D-suolistomyrkytystä todettiin kolmen tilan karitsoilla ja yhdellä kilillä. Suolistomyrkytyksen lisäksi yhden tilan karitsoilla oli kokkidi-oosia.

Salmonella diarizonae oli sivulöydös kahden tilan lampaalla. *Yersinia pseudotuberculosis* -bakteeria todetaan meillä ajoittain luomisen aiheuttajana, mutta yhdellä uuhella se oli aiheuttanut utaretulehduksen.

Kliinisiä tutkimuspaketteja käytetään pienmärehitijöillä vähän

Orfvirusta todettiin vuoden aikana 11 lammastilalla. Yhteensä orfviruksen varalta tutkittiin näytteitä 18 lammastilalta. Valtaosa orfin varalta tutkituista näytteistä on suupielistä tai muista muutosalueista otettuja rupia, joista tehdään vain virologinen tutkimus.

Muita elävistä eläimistä otettavia, niin sanottuja kliinisiä näytteitä ovat sivelynäytteet sorkista sorkkamädän varalta, syväselvitysnäytteet keuhkotulehdusten varalta sekä silmäselvitysnäytteet silmätulehdusten varalta. Kukin näytepaketti sisältää 4–5 näytteen tutkimuksen. Näitä tutkimuksia tehdään pienmärehitijöistä vähän; vuonna 2022 tutkittiin kutakin vain yksi paketti. Alle 5 viikkoisten pikkukaritsien ripulitutkimuksia ei tehty vuonna 2022 lainkaan.

Sorkkamädän aiheuttaja, *Dichelobacter nodosus*, todettiin yhden lammastilan tulehtuneista sorkista otetuissa sivelynäytteissä. Kyseinen *D. nodosus* -kanta oli hyvänlaatuisen eli sillä ei ollut virulenssigeeniä. Sorkkamädän taudinkuvaan vaikuttaa kuitenkin bakteerikannan ominaisuuksien lisäksi olosuhteet ja sorkkahoidon taso. Märkä, likainen ja lämmin alusta altistaa vakavalle sorkkamädälle ja pitkät, hoitamattomat sorkat edesauttavat bakteerin säilymistä sorkissa.

Yhdeltä lammastilalta silmätulehduksista otetuissa sivelynäytteissä todettiin *Moraxella* -bakteereita. Hengitystietulehdusoireiden takia lammastilalta otetuissa syväselvitysnäytteissä todettiin *Mannheimia haemolytica*- ja *Mycoplasma ovipneumoniae* -tartunta

Tautitutkimusnäytteistä saadaan tärkeää tietoa Suomen eläintautitilanteesta

Diagnostiset näytteet ovat tärkeä osa kansallista tautiseurantaa. Tietoa eläintautien esiintymisestä sekä seuranta-tutkimuksista ja niiden tuloksista löytyy Ruokaviraston vuosittain julkaisemasta Eläintaudit Suomessa -raportista. Eläintautien esiintymistä voi seurata myös ajantasaisesti Avoin tieto -analytiikkaportaalista (avointieto.ruokavirasto.fi).

MAITTAVAT

Tähti-rehut lampaalle

Kinnusen Tähti-rehujen valikoimasta löydät oikeat tuotteet, kun kotoiset rehut vaativat täydennystä. Lammas-Tähti-sarjastamme löydät sopivat vaihtoedot niin astutus-, tunnutus-, imetys- kuin kasvuaikaan.

Oikeat tuotteet
astutus-,
tunnutus-,
imetys- ja
kasvuaikaan

Saatavilla
säkkeinä,
suursäkkeinä
ja irtona

Kotimaisesta
viljasta, myös
luomuna

Valmistettu
Kinnusen Myllyllä
Utajärvellä

Kysy lisää asiantuntevalta
myyntitiimiltämme!

KINNUSEN
TÄHTI
REHUT

Katso koko
valikoimamme
nettisivuiltamme!

Kinnusen
Mylly

08 514 4700 | www.kinnusentahdirehut.fi

SORKKAMÄTÄ – panosta taudin torjuntaan

Sorkkamätä on ontumista aiheuttava, kuolioinen sorkan alueen tulehdus lampailla ja vuohilla. Sorkkamätä tarttuu eläimestä toiseen ja voi levitä tilalta toiselle eläinten siirtojen myötä. Kosteat, lämpimät ja likaiset olosuhteet sekä puutteellinen sorkkahoito altistavat taudille. Sorkkamätä heikentää eläinten hyvinvointia ja aiheuttaa taloudellisia tappioita sekä paljon lisätyötä. Sorkkamätää on todettu yksittäisissä lammaskatraisissa myös Suomessa. Panostamalla nyt taudin torjuntaan voidaan hyvä tilanne säilyttää.

Sorkkamätä on iso ongelma monissa lammastalousmaissa. Esimerkiksi Iso-Britanniassa sorkkamätää esiintyy lähes kaikissa katraissa ja siellä on arvioitu, että noin viidesosa pitoeläinmäärästä (noin 3 miljoonaa lammasta) sairastuu sorkkamätään joka vuosi. Sorkkamätä aiheuttaa huomattavia taloudellisia tappioita, jotka muodostuvat eläinten hoitokuluista, heikentyneestä kasvusta, lisääntyneistä poistoista sekä ylimääräisestä työstä.

Virossa on ollut tautitapauksia viime vuosina, Ruotsissa sorkkamätää havaittiin ensimmäisen kerran vuonna 2004 ja 2008 sorkkamätää oli todettu jo 90 katraassa. Vapaehtoisen vastustusohjelma taudin hävittämiseksi sairastuneista katraista aloitettiin 2009. Vastustusohjelmaan kuuluvilla tiloilla eläinten sorkat tutkitaan säännöllisesti syksyisin ja tarkkaillaan mahdollisia sorkkamädän oireita. Tilat, joilla muutoksia ei havaita, saavat todistuksen, ettei katraassa ole ollut sorkkamädän oireita viimeisen vuoden aikana. Tiloille, joilla sorkkamätää todetaan, suunnitellaan tilakohtaiset toimenpiteet taudin saneeraamiseksi. Aluksi yleensä pitkään tai vakavasti oireilleet eläimet karsitaan.

Hyvillä olosuhteilla on iso merkitys taudin hävittämisessä. Kuivat olosuhteet sorkille, hyvin tehty sorkkahoito ja tuotantovaiheen mukainen ruokinta tukevat eläinten terveyttä. Ruotsissa on taudin hallintaan käytetty myös antibioottilääkityksiä ja sorkkakylpyjä. Taudin saneeraus katraasta vie aikaa, on kallista, työlästä ja tarkkaa ja vaatii pitkää sitoutumista vastustusohjelmaan. Taudin esiintyvyyttä Ruotsissa on tutkittu teuraskaritoilla vuosina 2009 ja 2020 ja esiintyvyys on vastustusohjelman avulla vähentynyt 5,8 %:sta 1,8 %:iin.

Kosteat olosuhteet altistavat sorkkamädälle

Lampaiden ja vuohien sorkat on luotu kuivia olosuhteita varten. Jos eläimet joutuvat laiturimella, jaloittelutarhassa tai sisällä seisomaan kosteassa, riski sairastua sorkkamätään kasvaa. Erityinen riski ovat yhteisalu-

eet lehmien kanssa, joissa alusta on kostea ja uloste sorkkema. Sorkkien kuntoa on tarkkailtava säännöllisesti, vaikka se onkin työlästä. Säännöllisen tarkastuksen ja tarpeen mukaan tehdyn sorkkahoidon avulla mahdolliset ongelmat havaitaan jo varhaisessa vaiheessa.

Monessa maassa taudinpurkaukset ovat ajoittuneet sateiseen aikaan. Likainen, kostea ja lämmin ympäristö saavat aikaan ihovaurioita, jotka altistavat bakteeritulehdukselle. Vaurioissa todetaan etenkin *Dichelobacter nodosus* ja *Fusobacterium necrophorum* -bakteereja. Nämä bakteerit säilyvät hyvin ylikasvaneen sarveisen suojsa. Näiden bakteerien on todettu säilyvän maaperässä. Saastuneet laiturimet voivat siten toimia tartunnan lähteenä.

Sorkkamädän oireet

Varsinaisessa sorkkamädässä yleisin oire on ontuminen. Eläimet eivät kivun takia halua liikkua, vaan asettuvat esimerkiksi syödesään polvilleen. Kaikki tautiin sairastuneet eivät onnu.

Sorkassa muutokset ovat sorkkavälissä ihon ja pehmeän sarveissorkan välissä. Ensioireena sorkkavälissä häviää karvoitus ja iho muuttuu kiiltäväksi. Iho voi olla punottava ja turvonnut. Sorkkamädästä puhutaan, kun sorkkavälin iho on karvaton ja vaalean mätämäisen, pahanhajuisen eritteen peittämä. Taudin edetessä pehmytkudos voi syöpyä niin pahoin, että sorkan sarveinen irtoaa alla olevasta kudoksesta. Sorkkamädästä tunnistetaan lievää tulehdusta aiheuttava muoto ja rajumpi, pysyviä muutoksia aiheuttava muoto.

Ota yhteyttä eläinlääkäriin, jos havaitset katraassasi sorkkamätään viittaavia oireita

Jos havaitset katraasi eläimillä merkkejä sorkkamädästä, ota yhteyttä eläinlääkäriin ja sovi tilakäynnistä. Merkitse oireilevat yksilöt ja eristä ne muusta katraasta. Käynnillä tutkitaan eläinten sorkat ja otetaan näytteitä oireilevista eläimistä. Tarvittaessa osa eläimistä lääkitään kipulääkkeellä ja an-

tibiootilla. Aina lääkitys ei auta ja pahiten oireilevat joudutaan lopettamaan. Eläimet, joilla on kroonisia muutoksia, on poistettava katraasta. Samalla pohditaan, mitkä tekijät kyseisellä tilalla ovat altistaneet tartunnalle ja mitä muutoksia toimintatavoissa tulee tehdä. Jotta tartunta ei leviäväisi muille tiloille, eläimiä ei pidä myydä pitoon tai osallistua näyttelyihin eikä tilalla pitää järjestää paimenkoirakisoja.

Kun sorkkamätä on varmistettu ja pahiten sairaat hoidettu, tulee laatia saneerausluonnitelma taudin hävittämiseksi katraasta.

Näytteenotto varmistaa sorkkamätädiagnoosin

Sorkkamätädiagnoosi perustuu tyypillisiin sorkkien tulehdusmuutoksiin ja *D. nodosus* -bakteerin osoitukseen tulehtuneissa sorkissa. Sorkkamutokset luokitellaan asteikolla 0–5 (Stewart and Claxton 1993). Sorkkamädäksi katsotaan luokan 2 ja sitä voimakkaammat muutokset. *D. nodosus* -bakteerin

Sorkkamätämuutosten luokittelu

(Stewart and Claxton 1993)

0	Normaali sorkkaväli, karvapeitteinen, tarkka ihon ja sarveisen raja.
1	Sorkkavälin ihossa lievä tulehdus, iho kostea, punertava, karvaton tai karvapeite harventunut.
2	Kuolioinen sorkkavälin ihon tulehdus, joka ulottuu sorkkavälin seinämien pehmeään sarveiseen.
3	Kuolioinen tulehdus, joka syöpyy sorkan sisäseinämän ja pohjan takaosan alle.
4	Kuolioinen tulehdus, joka syöpyy koko pohjan alle.
5	Kuolioinen tulehdus, joka syöpyy pohjan lisäksi sorkan ulkoseinämän kovan sarveisen alle, sarveissorkka voi irrota.

Nuoren eläimen sorkka, jota sorkkamätä on jo pahoin syövyttänyt.

Jos havaitset merkkejä sorkkamädästä tai muita muutoksia, ota sorkasta valokuva ja ole yhteydessä eläinlääkäriin.

osoittamiseksi eläinlääkäri ottaa sivelynäytteet tulehtuneista sorkista. Parhaiten näytteenottoon sopii luokan 2 sorkkamutokset. Todetusta *D. nodosus* -bakteerista tutkitaan lisäksi sen taudinaiheutuskyky. Tautia aiheuttavat bakteerikannat tuottavat sarveista hajottavaa entsyymiä, mikä edistää tulehduksen leviämistä sorkassa.

Lampaan CODD sorkkasairaus

Lampailta on löydetty nautojen sorkka-alueen ihotulehdusta (digital dermatitis, DD) vastaava sorkkasairaus CODD (contagious ovine digital dermatitis), joka aiheuttaa pahimmillaan sorkkakapselin irtoamisen. Tulehdusmuutoksista on löydetty *Treponemoja*, mutta myös *D. nodosus* ja *F. necrophorum* -bakteereita. On epäilty, että tautia aiheuttavat *Treponema* -lajit olisivat samoja kuin naudoilla. Yksittäisiä CODD-tautitapauksia on raportoitu Tanskassa ja Ruotsissa, Isossa Britanniassa tautia on todettu jo 90-luvulla.

Sorkkamädän ehkäisy kannattaa

Sorkkamädän ehkäisyyn kannattaa panostaa. Sorkkamätä leviää helpoiten elävien eläinten mukana ja siksi tärkeintä on huolehtia turvallisista eläinhankinnoista. Selvittää lähtötilan tautitilanne sorkkasairauksien osalta ja tutki hankittavien eläinten sorkat huolellisesti jo lähtötilalla. Puhdista osto-

Levitetty sorkka, siniset nuolet osoittavat sorkkapuoliskoja. Punainen ympyrä: pehmeän ja kovan sorkan risteyskohta, josta sorkan syöpyminen alkaa. Sorkkaväli tyypillinen: karvoitus vähentynyt, kiiltävä, kostea ja turvonnut.

eläinten sorkat niiden saapuessa tilalle ja eristä eläimet vähintään 6 viikoksi ennen niiden yhdistämistä muuhun katraaseen.

Järjestä tilalla vieraileville henkilöille puhtaat suojavaatteet ja -jalkineet. Älä lainaa tarvikkeita, kuten kuljetuskalustoa, sorkkasaksia tai vaakaa, toiselta eläintilalta, tai huolehdi niiden hyvästä puhdistuksesta, pesusta ja desinfioinnista tilalta toiselle siirrettäessä. Älä mene omilla kengilläsi teuras-tamon navettaan, kun viet sinne eläimiäsi.

Toimiva ilmanvaihto ja hyvä kuivitus pitävät olosuhteet kunnossa lampolassa. Jos laidun- tai jaloittelutarha on kostea ja mutainen, ota eläimet hetkeksi kuiviin sisätiloihin tai siirrä ne ulkona kuivemmalle alueelle.

Tarkasta kaikkien eläinten sorkat säännöllisesti aina keväällä ennen laitumelle laskua, kerinnän ja sorkkahoidon yhteydessä, syksyllä laidunkauden jälkeen ja etenkin silloin, jos laitumet ovat olleet märkiä. Tutki ontuvat eläimet mahdollisimman pian, kun huomaat ontumista. Nosta jokainen sorkka ylös. Vain puhtaan sorkan voi tarkastaa, joten tarvittaessa pese sorkka lämpimällä vedellä ja harjalla sekä kuivaa ennen tutkimista. Sorkkaväliä tarkastettaessa hyvä valo on tarpeen – otsalamppu on tässä käytännöllinen apuväline.

Yksilöiden sorkat ja niiden kasvunopeus eroavat toisistaan. Yhdelle riittää sorkka-

hoito kahdesti vuodessa, kun toinen saat-taa tarvita sorkkahoitoa useammin. Käytä puhtaita sorkkasaksia äläkä leikkaa sarveisen kantavaa seinää liian matalaksi. Jos havaitset merkkejä sorkkamädästä tai muita muutoksia, ota sorkasta valokuva ja ole yhteydessä eläinlääkäriin.

Lisätietoa ja kuvia sorkkamädästä löytyy esimerkiksi www.gardochdjurhalsan.se/fotrota/.

KIRJOITTAJAT

Hertta Pirkkalainen, asiantuntija eläinlääkäri, Eläinten terveys ETT ry, hertta.pirkkalainen@ett.fi

Teija Kokkonen, erikoistutkija Ruokaviraston eläinterveystutkimuksen yksikkö, teija.kokkonen@ruokavirasto.fi

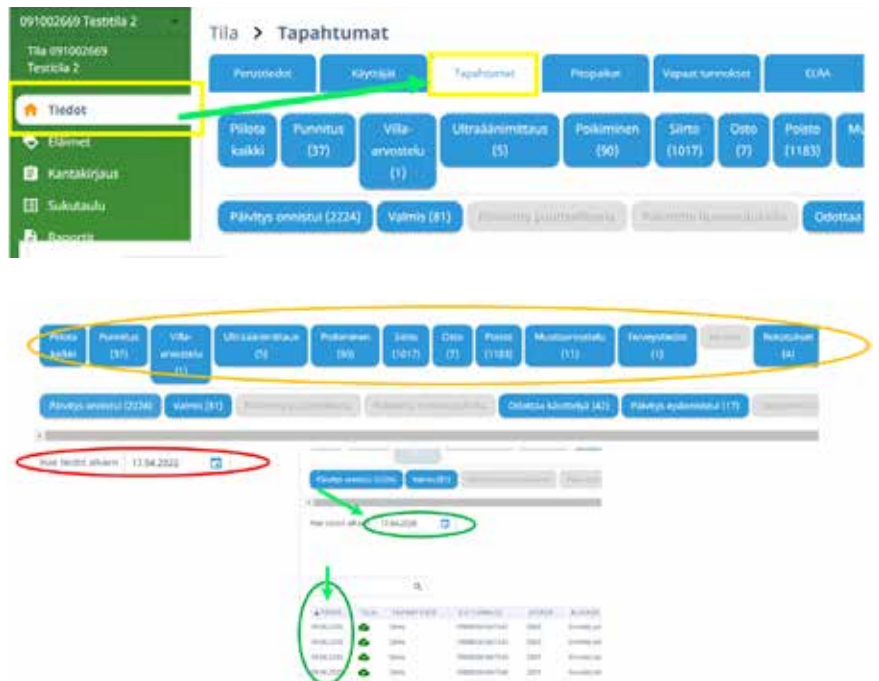
Miia Kontturi, erikoistutkija, Ruokaviraston eläinterveystutkimuksen yksikkö, miia.kontturi@ruokavirasto.fi

Eeva Mustonen, klininen opettaja, Helsingin yliopiston Kliinisen tuotantoeläinlääketieteen osasto, eeva.mustonen@helsinki.fi

Johanna Rautiainen, asiantuntija eläinlääkäri, Lammasmaailma Oy, info@lammasmaailma.fi

Miten haen NettiKatraassa kaikkien elä

NettiKatraassa voidaan hakea kaikkien eläinten tapahtumat kerralla, ilman että niitä tarvitsee hakea yksittäisen eläimen tietojen takaa. Tilan eläinten tapahtumat löydät ohjelmistosta ”Tiedot”-välilehdestä, josta valitaan tapahtumat. Ominaisuus ei varsinaisesti ole uusi, mutta sitä on kehitetty paremmin asiakasta palvelevaksi. Tapahtumasivulta voidaan nyt helpommin etsiä vanhoja tapahtumia, sillä sivulle on ilmestynyt laatikko ”Hae tiedot alkaen” ja päivämäärä. Päivämäärä on automaattisesti vuosi taaksepäin, mutta sen voi vaihtaa kalenteria klikkaamalla. Tapahtumat tulevat aikajärjestyksessä, eli uusimmasta vanhimpaan, mutta ne voidaan järjestellä myös vanhimmasta uusimpaan ”Päivä”-saraketta painamalla. Tapahtumia voidaan myös tarkastella yksittäisinä tai useampi kerrallaan, pakko ei ole valita aina kaikkia.

KIRJOITTAJA
Meri Pesonen
ProAgria

Ostetaan suomalaisen lampaan villaa

Ostamme hyvää, puhdasta ja roskatonta suomenlampaan ja kainuunharmaksen villaa.

OTATHAN YHTEYTTÄ
info@lapuankankurit.fi tai Esko Hjelt 0500 463 084

Noudamme villaa noin 200 km säteeltä Lapualta. Kauempaa nouto myös mahdollista, mikäli alueella on useampia noutopaikkoja.

LAPUAN KANKURIT

www.lapuankankurit.fi

Inten tapahtumat?

Yksittäisen tiedon haku – esimerkkinä vanhojen poikimisten haku

Aloitetaan siitä, että piilotetaan ensimmäiseltä riviltä kaikki, jolloin sininen rivistö laatikoita muuttuu harmaaksi. Klikataan seuraavaksi siniseksi eli aktiiviseksi ”Poikiminen”, jolloin haetaan pelkästään poikimistiedot. Älä säikähdä, alimman rivin ei pidäkään muuttua. Valitaan haluttu päivä laatikkoon, eli mistä asti halutaan tapahtumat hakea. Ohjelma hakee tiedot automaattisesti. Muistetaan taas järjestellä pöytäsarakeesta tapahtumat, jos tarvetta.

Päivä	Tila	TAPAHTUMA	EU-TUNNUS	KORIK	KUNNUS
14.12.2022	🟢	Poikiminen	0000026427098	6798	Kartat 2 (Punnus: 2) (P0000026427098, P0000026427098)
01.08.2022	🟢	Poikiminen	0000026428009	6187	Sub: P0000026428009, Punnus: 1.85, Kartat: 2 (P0000026428009, P0000026428009)
04.07.2022	🟢	Poikiminen	0000026428008	6800	Sub: P0000026428008, Punnus: 2.0, Kartat: 1 (P0000026428008, P0000026428008)

Miten tiedot taulukko-ohjelmaan?

Moni varmasti haluaa tarkastella tietoja tarkemmin jossain muualla kuin ohjelmiston kautta. Tapahtumat saadaan nyt myös ladattua taulukko-ohjelmaan, josta niitä on helpompi tarkastella ja jopa tulostaa omaan käyttöön. Tapahtumat voidaan ladata sivun oikeasta reunasta vihreän neliön CSV-painikkeen kautta. Sitä painamalla latautuu sivun alareunaan tiedosto, ”Tapahtumat”. Klikkaamalla Tapahtumat-tiedoston auki, aukeaa iso lista tapahtumia. Tapahtumia voidaan ladata yksittäin tai useampi kerrallaan. Vain ne tapahtumat jotka ovat aktiivisena, eli sinisenä ylärivillä, latautuvat CSV-tiedostoon.

Taulukossa on tärkeää laittaa suodattimet päälle, jolloin tiedoston käytettävyys ja tiedonhaku helpottuu. Suodattimien aktivoiminen on helppoa. Laita valinta (= Excelissä vihreä laatikko) ensimmäiselle ruudulle A1. Etsi seuraavaksi oikeasta reunasta ”Lajittele ja suodata” ja valitse se. Aukeaa ruudukko, josta valitaan ”Suodata”. Kun suodattimet on valittu, huomataan että tiedoston ensimmäisille riveille on muodostunut pienet valintaruudukot. Näitä valintaruudukkoja käyttämällä on helppo hakea

haluamansa tieto helposti. Jos olet valinnut useamman tapahtuman, voit suodattaa ne taulukko-ohjelmassa ”Tapahtumat”-valikosta. Ja jos haluat tarkastella pelkkien vuosien (tai päivien) tarkkuudella voit valita ”Päivä”-valikon, jolloin aukeaa vuodet siltä hakujaksolta, joka on valittu jo ohjelmassa. Esimerkiksi tässä esimerkissä Exceliin tulee vain 17.4.2020 asti haetut tiedot valituisista tapahtumista (punnitus, villa-arvostelu, ultraäänimittaus, muotoarvostelut jne.)

Päivä	Tila	TAPAHTUMA	EU-TUNNUS	Kor.	Kunnus
Lajittele A - O			F10000260843476	1234	Hyvät sorkat, kaikki ok
Lajittele O - A			F10000254972269	6612	El tiedossa
Lajittele värien mukaan			F10000263330038	13	Etu: R+, Selkä: R+, Taka: R+, Yleis: -
Taulukkoasetukset			F10000264494067		20.00 kg, 74 päivän iässä.
Tyhjennä suodattimet			F10000264494067		Etu: U-, Selkä: U-, Taka: U-, Yleis: R
			F10000264494067		15.00 kg, 74 päivän iässä.
			F10000262923459	447	Etu: E-, Selkä: U+, Taka: E-, Yleis: -

NETTIKATRAAN ASIAKASPALVELU

- avoinna ma ja pe klo 9–14 ja ke klo 9–12.
- puh: 09 85 666 010
- nettikatras@proagria.fi

Muistathan, että korjaukset poisto-, siirto-, osto- tai karitsointitapahtumiin tulisi tehdä suoraan lammas- ja vuohirekisteriin.

Grillaa Astan ja Jannen kanssa

KUVAT Anna Kujala

Maa- ja kotitalousnaisten ruoka-asiantuntija **Asta Asunmaa** tarjoaa kolme helppoa ja herkullista grillireseptiä, joissa käytetään kotimaista karitsanlihaa. Kaverina grillaamassa on Suomen Lammasyhdistyksen puheenjohtaja **Janne Jokela**.

Jannen ja Astan grillausvideot on julkaistu osana Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hanketta. Videot ja reseptit PDF-muodossa löytyvät osoitteesta www.lammasyhdistys.fi/materiaalipankki.

Maukasta kesää!

Paahdettu karitsan ulkofilee

Kokonainen karitsan ulkofilee on juhlaa grilliruoka, jonka seuraksi sopii esimerkiksi porkkanalastusalaatti. Suuremmalle porukalle grillaat samalla vaivalla useamman ulkofileen.

Ota karitsan ulkofilee huoneenlämpöön viimeistään tuntia ennen grillausta. Hiero fileen pintaan ensin ruokaöljyä, sen jälkeen pippuriseosta sekä kuivattua persiljaa, tuorekin käy. Mausteseosta tarvitset 1,5 rkl / filee. Anna maustua hetki.

Öljyä kuuma grillirutilä ja laita liha grilliin. Paista kunnon pinta joka puolelle fileetä ja jatka paattamista, kunnes liha on medium (sisälämpötila 55 astetta, kypsää, mikäli yli 62 astetta). Nosta liha pois grillistä, peitä kevyesti. Anna vetäytyä 10–15 min ennen tarjoilua. Suolaa maun mukaan.

Porkkanalastusalaatti

- 2 nippua varhaisporkkanoita tai 500 g vanhoja porkkanoita
- 1 ruukku tuoretta basilikaa
- 1 ruukku ”tukevaa” salaattia (voimakkaan makuista)

Kastike:

½ dl omenaviinietikkaa
1–1½ rkl hunajaa
muutama kierros mustapippuria myllystä
¾ dl öljyä

Leikkaa porkkanat pituussuunnassa perunankuorimis veitsellä lastuiksi (voit myös raastaa ne karkealla terällä).

Sekoita omenaviinietikan joukkoon juokseva hunaja. Mausta mustapippurilla ja lisää joukkoon öljyä. Kaada kastike porkkanalastujen päälle ja sekoita kahdella haarukalla. Anna vetäytyä ennen tarjoilua viileässä 20–30 minuuttia tai kauemmin.

Lisää juuri ennen tarjoilua salaatin joukkoon saksilla leikatut basilikanlehdet sekä salaatti.

**Ostamme nautaa, lampaita, ylämaan karjaa ja vuohia
Myös rahtiteurastus ja leikkuu omassa leikkaamossa**

Ilmoita teuraat
tommi.tirkkonen@vainionteurastamo.fi
Puh. 050 336 7547
tai
www.vainionteurastamo.fi

Kysy lisää leikkuupalveluista
tomas.eklund@vainionteurastamo.fi
Puh. 050 557 8877
tai
www.lihatukku.fi

Lammasmicit grillissä

Tarjoile valmiit micit sinappikurkkusalaatin, etikkaisten vihannesten tai pikkelssin kanssa, lisänä keltaista sinappia (dijonsinappi tms.) ja raikasta vihreää salaattia. Voit myös tarjota micit leivän päällä.

Mititeit eli micit

(kuoreton lammasmakkara)

Ainekset:

900 g karitsan jauhelihaa
4–6 valkosipulin kynttä
2 tl paprikajauhoa (savupaprika)
1,5 tl timjamia (tai jauhettua korianteria)
1 tl suolaa
0,5 tl mustapippuria jauhettuna
0,5 dl kylmää vettä + 0,5 tl soodaa

Sekoita kaikki muut ainekset paitsi vesi ja sooda. Parasta on tehdä työ yleiskoneen taikinakoukun voimalla. Anna koneen käydä vähintään 5 minuuttia. Lopuksi lisää pienillä kierroksilla soodavesi.

Taikinan tulee olla tahmeaa ja pehmeää, voit lisätä kylmää vettä

tarvittaessa toisen puoli desiä. Jätä taikina kylmään lepäämään yön yli, jos mahdollista, mutta vähintään tunniksi.

Muotoile etusormen vahvuisia ja pituisia sylintereitä (n. 15–16 kpl tästä ohjeesta), tai paksumpia, jos haluat isompia ”makkaraita”.

Grillaa micit kuumassa joka puolelta. Anna paistua kunnolla 2–3 minuuttia ennen kuin ryhdyt kääntämään miciä. Tarkoitus on grillata kunnan väri, ei polttaa, ja sisältä saada aikaiseksi mehukas kypsä ”makkara”.

Grillatut lammasvartaat

Lammasvartaat

Karitsan paistia, fileetä tai muuta mureaa osaa karitsasta noin 600 g – 1 kg

Marinadi

1 dl öljyä
n. 2 sentin pala tuoretta inkivääriä
3–4 valkosipulinkynttä
10 cm raparperin vartta
1 rkl (tummaa) sokeria tai siirappia
(1 tuore chili)

Kuori ja hienonna inkivääri sekä valkosipuli, hienonna raparperinvarsi. Sekoita kulhossa öljy sekä sokeri, lisää hienonnetut kasvikset. Chili voi olla kokonainen, puolikas tai hienonnettu, maun mukaan.

Kuutiot paisti grillivartaisiin sopiviksi kuutioiksi ja sekoita marinadiliemeen. Voit marinoida yön yli jääkaapissa tai pari tuntia

huoneen lämmössä.

Pyyhi lihanpaloista kevyesti marinadin ”sattumat” ja pujota kuutiot vartaisiin. Paina lihat tiukasti toisiinsa, sillä liha kutistuu kypsyessään. Mikäli käytät puisia tikkuja, muista liottaa ne ensin.

Grillaa vartaat huolellisesti joka puolelta, kääntelee usein, jotta liha ei pala eikä kuivu. Tarvittaessa voit sivellä lihaa marinadiliemellä tai öljyllä kypsennyksen alkuvaiheessa.

Grillistä sekä lihojen koosta riippuen kypsennysaikaa pitää tarkkailla. Kokeile vaikka paksumpia lihapalaa leikkaamalla se veitsellä halki. Voit suolata grillivartaat kevyesti paistamisen jälkeen, yleensä siihen ei ole tarvetta.

Lammasvartaat on helppo ja herkullinen ruoka valmistaa grillissä. Kotimaisen lampaanlihan kaveriksi voit valita vartaaseen vihanneksia oman makusi mukaan, tässä ohjeessa käytimme sipulia.

Grilla med Asta och Janne

KUVAT Anna Kujala

Maa- ja kotitalousnaisers matsakkunniha **Asta Asunmaa** bjuder på tre enkla och goda grillrecept med inhemskt lammkött. Vid grillen får hon sällskap av Finlands Fåröförenings ordförande **Janne Jokela**.

Jannes och Astas matlagningsvideon har producerats inom projektet Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen. Videona och resepten finns på webbsidan www.lammasyhdistys.fi/materiaa-lipankki.

Låt sommaren smaka!

Rostad lammytterfilé

En hel lammytterfilé är en festlig grillrätt, som kan serveras till exempel tillsammans med en sallad av strimlade morötter. För ett större gäng grillar du lätt flera filéer på samma gång.

Plocka fram lammytterfilén i rumstemperatur åtminstone en timme före grillning. Gnid först in olja på filéns yta, sedan pepparblandning och torkad persilja, färsk persilja passar också. Av kryddblandningen behöver du 1,5 msk per filé. Låt dra sig en stund. Olja in ett varmt grillgaller och sätt köttet på grillen. Grilla ytan runt hela filén och fortsätt grilla, tills köttet är medium (innertemperatur 55 grader, eller moget, 62 grader). Lyft bort köttet från grillen, täck över det lätt. Låt köttet dra sig 10–15 minuter före servering. Salta vid behov.

Sallad med strimlade morötter

- 2 knippen sommarmorötter eller 500 g lagrade morötter
- 1 kruka färsk basilika
- 1 kruka smakrik sallat

Dressing:

½ dl äppelcidervinäger

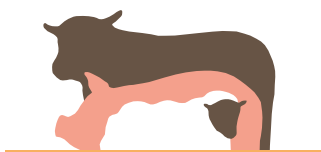

1–1½ msk honung
nymalen svartpeppar enligt smak
¾ dl matolja

Strimla morötterna i längdriktning med en potatisskalare, du kan också riva dem med grovt. Blanda honungen och vinägern, smaksätt med svartpeppar och tillsätt sedan matoljan.

Häll dressing över morotsstrimlorna och blanda med hjälp av två gafflar. Låt dra sig i svalt 20–30 minuter eller längre före serveringen. Tillsätt med sax klippt sallat och basilika. strax innan serveringen.

KOKO SUOMEN
LAMMASTEURASTAMO

Tajma

Osto ja palautus
Daniel puh. 045 7342 6730

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

Lallin
Lammas

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Grillade fårmicin

Servera de färdiga micina med senapsgurksallad, inlagda grönsaker eller pickels, tillsammans med gul senap (t.ex. dijonsenap) och en fräsch grönsallad. Du kan också servera micina på bröd.

Mititei, alltså mici

(skinnfri fårkorv)

Ingredienser:

900 g lammfärs
4–6 vitlöksklyftor
2 tsk paprikapulver (rökt paprika)
1,5 tsk torkad timjan (eller malen koriander)
1 tsk salt
0,5 tsk malen svartpeppar
0,5 dl kallt vatten + 0,5 tsk matsoda

Blanda alla ingredienser förutom vatten och matsoda. Enklast är det med degkrokar och en matberedare. Låt matberedaren gå i minst 5 minuter. Tillsätt till sist sodavattnet under långsam omrörning.

Smeten ska vara klibbig och mjuk, du kan tillsätta ytterligare en halv

deciliter vatten om det behövs. Låt smeten vila i kylan över natten om möjligt, men minst en timme.

Forma smeten till cylindrar som är ungefär lika långa och tjocka som ett pekfinger (det här receptet räcker till ca 15–16 stycken), eller tjockare om du vill ha större

”korvar”.

Grilla micina i varmt på alla sidor. Låt stekas ordentligt 2–3 minuter innan du vänder på micin. Meningen är att ”korven” får en ordentlig färg, men att den inte är bränd. Inuti ska micin vara genomstekt och saftig.

Grillade fårspett

Fårspett

Inhemskt lamm; stek, filé eller annan mör styckningsdetalj, ca 600 g – 1 kg

Marinad

1 dl	matolja
ca 2 cm bit	färsk ingefära
3–4	vitlöksklyftor
10 cm	rabarber
1 msk	(mörkt) socker eller
sirap	
(1	färsk chili)

Skala och finfödela ingefäran och vitlöken, finfördela rabarbern, blanda med olja och socker i en skål. Chilin kan vara hel, halv eller finfördelad, efter smak.

Skär lammköttet i lämpligt stora bitar som passar för spetten och blanda i marinaden. Du kan mari-

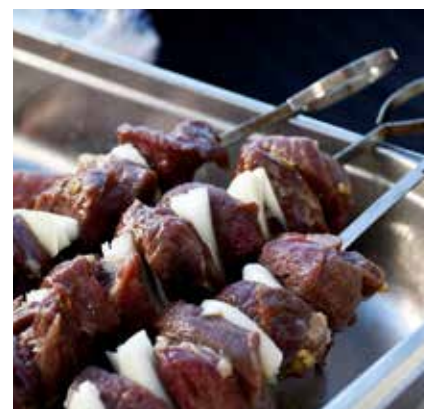
nera köttet i kylan över natten eller två timmar i rumstemperatur.

Torka lätt bort stora bitar av marinadkryddningen från köttet och trä köttet på spetten. Tryck köttbitarna hårt mot varandra, för köttet krymper när det mognar. Om du använder träspett, blötlägg dem före användning.

Grilla spetten noggrant på alla sidor, vänd ofta, så att köttet inte bränns eller torkar. Vid behov kan du pensla köttet med marinaden eller matolja i början av grillningen.

Håll koll på spetten, grillningstiden varierar beroende på grill och köttbitarnas storlek. Testa mognaden genom att skära upp den största köttbiten. Du kan salta spetten lätt efter grillningen, oftast behövs det inte.

Fårspett är en enkel och god maträtt att grilla. Kombinera inhemskt fårkött med grönsaker efter smak, vi använde lök i de här spetten.

PALVELEVA PERHEYRITYS – PERINTEENÄ LAATU

Ostetaan ja noudetaan teuraseläimiä ympäri Suomen:

- Lampaat, naudat, hevoset ja ylämaankarja.
- Palvelemme tuottajapalautuksissa, rahtiteurastuksissa ja eläinvälityksessä kilpailukykyisin hinnoin.

Ota yhteyttä:

Liha Hietanen Oy

Toimisto: 03 514 1533

Timo: 040 559 7263

Tiina: 040 063 4800

**LIHA
HIETANEN OY**